

Císař Karel Čtvrtý,

český král katolík.

Vypravuje

Th. Dr. KAREL LEV ŘEHÁK.

Cena 40 hal.

V PRAZE.

Tiskem družstva Vlast. — Nákladem vlastním.

1909.

Použito spisů a případných statí z nich

1. »Císař Karel IV., otec vlasti«. Sepsal J. K. Votka. Vydal katol. tisk. spolek 1878. na oslavu 50leté památky úmrtí Karla IV
2. »Církevní rok«. Sepsal B. M Kulda. VI. díl. 29. listopadu.
3. »Císař Karel IV.« Napsal Kalousek.
4. »Děje království českého«. Složil Václav V. Tomek.
5. »Dějiny národa českého«. Sepsal Dr. Frant. Palacký. Díl. II. část II.
6. »Všeobecný církevní dějepis«. Sepsal Dr. Frant. Kryštůfek. I. díl.
7. »Handbuch der Universal Kirchengeschichte.« Von Dr. J. Alzog.
8. »Kirchengeschichte Böhmens«. Von Anton Frind.
9. »Kaiser Karl IV. u. sein Antheil am geistigen Leben seiner Zeit.« Von Heinrich Friedjung. Wien 1876.

Úvod.

1. Dne 26. srpna L. P. 1278 stáli s vojsky svými proti sobě dva stateční, věhlasní mužové při řece Moravě v Dolních Rakousích, blíže obce Suchých Krút. Byli to Rudolf Habsburg, roku 1273 zvolený král německý, a Přemysl Otakar II., od r. 1253 do r. 1278 slavný panovník český. Ač při obou chválí se jich spravedlnost i zbožná mysl, stali se přece soupeři, a sice pro korunu německou a titul cisařský.

Přemysl Otakar zprvu sice sám ošířelou korunu německou odmítl. Když pak ale z řady voličů byl vyloučen, a voličové ostatní zvolili Rudolfa Habsburga: Přemysl Otakar vyvolení jeho neuznal, vůli jeho podrobiti se nechtěl, a země rakouské, jimž vévodil, vydati jemu odepřel. Krvavým bojem mělo tedy rozhodnuto býti, kdo má míti vrch.

Král Otakar bojoval v čele svých s myslí obrovskou, jako lev nepřemožený, hromové

rány rozdávaje na všechny strany, na svém koni lítaje po všech řadách, jako vůdce i bojovník zároveň«. Tak o něm vypravují očití svědkové; a také počal již vítěziti, rozrazil voje Rudolfovy v samém středu. Avšak v rozhodné chvíli zrazen jest od mstivého pána Miloty z Dědic, jenž dal se se svým vojskem bez boje na útěk, a tak král Otakar bídně ztratil korunu i život. České vojsko bylo úplně poraženo, a celý jeho tábor i se všemi poklady královskými staly se kořistí nepřátel. Vítěz Rudolf postaral se pak o slavný pohřeb svého odpůrce, posléze u sv. Víta na hradě pražském.

2. Po nešťastném králi Přemyslu Otakarovi II. zůstal dědic, syn jeho *Václav*, teprve sedmiletý. Tomu stal se poručníkem Ota, lakomý i necitelný markrabě braniborský, jenž kraleviče i matku jeho Kunhutu na hradě Bezdězi uvěznil, a zatím celou zemi českou vylupoval. Tehdy císař Rudolf, jenž se měl dle úmluv státi Václavovým tchánem, ujal se ho; načež Václav dne 24. května r. 1283 uveden byl slavně do Prahy, a stal se, ač teprve dvanáctiletý, králem, ovšem zatím jen dle jména. Byv později s Jitkou, dcerou Rudolfa Habsburgského oddán, byl s ní pak dne 2. června 1297 ve velechrámu sv. Víta i slavně korunován.

Z tohoto manželství Václava II. s Jitkou vzešly čtyry děti: Nápotomní král *Václav*

III., a tři dcery, mezi nimiž byla *Eliška*, později matka Karla IV., »otce vlasti«.

3. Václav II., vzorně žijící, zemřel roku 1305, maje teprve 34 roků věku svého; syn jeho Václav III., teprve sedmnáctiletý, zavražděn byl úkladně v Olomouci dne 4. srpna 1306, a jím rod Přemyslovců po meči vyhasl.

Dědičkou Přemyslovců po přeslici stala se tak sestra Václava III. *Eliška*, teprve čtrnáctiletá. Po čtyřletém zhoubném zápolení různých nápadníků o korunu českou, ujednáno konečně přičiněním opata zbraslavského Konrada a jeho věrného druha, Petra ze Žitavy, dějepisce zbraslavského, později i opata, s císařem německým, *Jindřichem VII. z Lucemburku*, aby čtrnáctiletého, ale již statného syna svého *Jana* dal zasnoubiti s oširelou kněžnou českou Eliškou, a tak dal kněžně manžela, a zemi české krále. Sňatek ten vykonán dne 1. září L. P. 1310, a tak na královský stolec Přemyslovců zasedl král z rodu Lucemburků.

4. V mladistvého a čilého *krále Jana* skládány veliké naděje, jež se však nikterak nesplnily! Jan zůstal zemi cizincem i otčím. Vládu v zemi odevzdal mocnému pánu *Jindřichu z Lipé*, později i arcibiskupovi mohučskému Petrovi, jemuž nakázal, aby za ním posílal týdně 200 hřiven stříbra z dolů

kutnohorských. Sám libuje si spíše v bojích a hrách rytířských, nežli v péčích a starostech panovnických, toulal se větším dílem v cizině, zejména v oblíbeném Porýní. Čechy navštěvoval obyčejně jen tehdy, když se mu nedostávalo peněz. A ty pak sháněl, kde se dalo, na spravedlnost a slušnost nikterak se neohlížeje.

A po jeho příkladu a za nepřítomnosti jeho počínali si i páni v zemi, a vyždímovali z lidu, kde se co dalo, soudů královských nedbajíce, poněvadž soudcové, jsouce od krále zanedbávání, spravedlnosti konati vůbec přestávali. Tak však veškeren pořádek a blahobyt lidu v Čechách až úžasnou měrou vyhynul.

Pořádek v zemi zavést, ano »zlatý věk« do země české uvést, podařilo se teprve výtečnému synu nehodného krále Jana a ubohé české princezny Elišky *Karlovi*, jakožto pozdějšímu císaři, toho jména *čtvrtému*, jakožto králi českému toho jména *prvému*.

I. Karel jakožto králevič.

1. Karel, syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, narodil se v Praze, dne 14. května L. P. 1316. Na křtu svatém obdržel jméno po svých slavných předcích »*Václav*«. Sotva jsa čtyřy měsíce stár, obdržel již vychovatele, statečného českého

pána Viléma Zajíce z Valdeku, jemuž čestně říkali »Zajíc se lvím srdcem«.

Matka Karlova, pozorujíc bohopusté hospodaření ve vlasti své, snažila se mu brániti, seč slabá ruka její stačila. Ale král Jan jí za snahy její vděčným nebyl, a v Čechách zdomácněti nemohl. Když počal s německým králem Ludvíkem vyjednávat docela i o to, aby si s ním království České vyměnili za svůj palatinat, ježž měl v území porýnském: tu se královna Eliška takovémuto úmyslu se vši ráznosti opřela, a prohlásila, že ona na záměnu takovou nikdy nepřistoupí.

Takovýmto však vystupováním pohněvala si Eliška některé pány, kteří z bídného řádění lehkomyšlného krále nemalé zisky měli. A ti ji u krále Jana osočili tak, že prý ona za nepřítomnosti jeho v zemi zamýšlí ho vlády v zemi zbaviti, a usiluje o to, aby mladičký její syn Václav za spoluvladaření jejího dosazen byl na trůn český.

I uvěřil král těmto zlovolným pomluvám a nařídil, aby královna ze svého sídla na hradu v *Loktech*, kde byla ode dvou let se svými třemi dítkami přebývala, byla odvezena na *Mělník*; a tříletý Václav aby s dvěma chůvami svými zůstal dále na hradě loketském, ale ve tmavém vězení. Stalo se tak roku 1319.

Maličký Václav pobyl ve vězení po dva měsíce, světla denního nemoha patřiti, leč malou děrou ve zdi. I rozstonal se tam na smrt; ale na přímluvu své příbuzné, blahoslavené Anežky české, zdraví opět nabyl.

Královna Eliška byla od nepřátel svých i dále osočována, a manžel její zanedbával ji tak velice, že jí i stolní statky zastavil, a zúmyslně nouzi trpěti nechával. Bojíc se proto již i o život svůj, uprchla Eliška při vhodné příležitosti, za pomoci některých věrných přátel svých, i s nejstarší dcerou svou z Mělníka, a odebrala se ku zpřízněnému dvoru bavorskému *do Kouby* (Cham), kde pak vedla dvůr sice nehojný, ale dosti slušný. Na to kázal král Jan r. 1323 sedmiletého králeviče Václava zavezti *do Paříže*, ku své sestře Marii Lucemburské, tehdy královně francouzské, na vychování, a také z bázně, aby ho snad manželka jeho přece nějakým způsobem na trůn český neuvedla, a svého nehodného manžela se nezbavila.

Později stál král francouzský Karel IV králeviči Václavovi kmotrovstvím při svatém biřmování, a při té příležitosti dal jemu i své jméno „*Karel*“, kteréžto jméno Václav nápotom po celý život podržel.

2. Ve Francii pobyl králevič Václav-Karel po šest roků, a nabyl tam vychování v každém ohledu velmi dobrého. Vychो-

vatelem jeho byl tam Petr Roger, opat z Feskanu, jenž později nastoupil trůn papežský, a jakožto papež přijal jméno *Klement VI.* Týž vstúpil Karlovi i hluboký zájem pro učení bohoslovné, a zůstal vždy i jeho upřímným příznivcem i rádcem.

V Paříži zasnoubili Karla také záhy s milou francouzskou kněžnou Markétou Blančíčili *Blanķou*.

Mezi tím navrátila se matka Karlova Eliška r. 1325 z Bavor do Čech i s ostatními dětmi svými: Marketou, Jitkou, Janem Jindřichem a Annou, a přebývala pak střídavě, buď na hradě pražském, anebo na Mělníku, nucena jsouc pro rozmařilost královu často mnoho strádati.

Skoro ode všech opuštěná zemřela v den sv. Václava, příbuzného svého, dne 28. září r. 1329 na Vyšehradě u svého nevlastního bratra, probošta Jana Volke, již v 39. roku věku svého — poslední Přemyslovna! Při smrti její byla ze sedmi dítek jejích přítomna toliko nejmladší, sedmiletá Anna, ježto dvě dítky již před ní zemřely, a čtyři byly v cizině. Král Jan meškal však v době smrti své manželky — v Innsbrucku v Tyrolích!

Mrtvé královně vystrojen byl slavný pohřeb; načež odvezena byla do královské hrobky na *Zbraslavi* u Prahy, a tam byla

po boku svého otce Václava II. a svého bratra Václava III. počestně pohřbena.

3. Roku 1330 dala se králi Janovi některá města v Horní Italii pod ochranu, a pak stal se on za nedlouho i pánem celé Lombardie. I povolal za tou příčinou r. 1331 syna svého Karla z Paříže *do Italie*, a přikázal mu, aby za pomoci poručníka svého hraběte Ludvíka Savojského spravoval některá města, dříve dobytá, a krajiny k nim přiléhající.

Karel usídlil se v městě *Parmě*. Avšak záhy mělo se ukázati, že se panství v Italii, od Čech tolik vzdálené, velmi nesnadno dá udržeti. Italové zosnovali totiž za krátko krvavou vzpouru, v které však Karel, ač teprve šestnáctiletý, osvědčil již neobyčejnou udatnost i chrabrost. Proti vzbouřencům vytáhl z Parmy s 1200 jezdců a 6000 pěších, a obořil se na nepřitele, ač daleko silnějšího, blíže pevnůstky *San Felice*. Tam stihla se krutá seč, v které na 5000 mrtvol pokrylo bojiště. Pod Karlem zabit byl kůň, a on sám zraněn byl na rameni; avšak slavně zvítězil. Následkem čehož 200 jeho bojovníků pasováno na rytíře.

Slavného toho vítězství dobyl Karel r. 1332, dne 25. listopadu, *v den sv. Kateřiny*, jejížto přimluvě a pomoci on je také přičítal. I stal se od té doby zvláštním cti-

telem této pannenské mučennice. Jí na počest vystavěl později kostel a klášter na Novém Městě pražském; a na svém hradě, Karlovu Týnu, dal zbudovati nádhernou kapli sv. Kateřině, kde pak konával svá duchovní cvičení, a jež až po dnes o této úctě jeho patrné svědectví vydává. Zajisté i svatě Kateřině na počest dal později pokřtiti jednu z dcer svých.

Když se za takovýchto poměrů v Italii ukázalo, že klidné panování tam se strany Čechů možným není, opustil králevič Karel se svolením svého otce Jana dne 18. srpna r. 1333 Parmu na dobro, pak i Italii vůbec, a odebral se do Čech.

4. Příchod do své vlasti, *do Čech*, měl králevič Karel nevalně příjemný. Sám o tom ve svém životopise, jež později napsal, promlouvá takto: »Přišed do Čech, nenášel jsem tam ani otce, ani matky, ani bratra, ani sester, ani koho známého. I českou řeč jsem byl zapomněl. Království bylo v největším nepořádku; královský hrad krále Otokara v rozvalinách, tak že jsem musil bydleti jako každý jiný měšťan!«

Přibyv do Čech, odebral se králevič Karel nejprve ku hrobu své matky Elišky na Žbraslav, a vroucně se tam modlil. Pak navštívil i tamnějšího opata, Petra ze Žitavy, upřímného a dlouholetého přítele své zem-

řelé máteře. A potom teprvé, dne 30. října 1333, slavil svůj vjezd *do Prahy*, kdež byl s radostí všestrannou uvítán.

Otec jeho, král Jan, byl ho ustanovil *markrabím moravským, a spolusprávcem zemí koruny české*. Titule krále českého mu však ještě nedopřál, poněvadž sám byl teprve 37 roků stár, a bylo by ho mrzelo, kdyby byli poddaní Karla nazývali »králem mladým«, a jej již »králem starým!«

Sotva se kralevič Karel v Praze usadil, počal se znova učití jazyku českému, jemuž byl za dlouholetého přebývání v cizině odvykl; a zároveň počal, ač teprve sedmnáctiletý, již moudře i obezřele zaváděti pořádek ve správě Čech i Moravy, jenž byl, za toulení se jeho dobrodružného otce po cizích zemích, skoro úplně zanikl.

5. Přední snahou Karlovou bylo, aby obnovil *moc a vážnost královskou*. I přišly mu v příčině té velmi vhod zkušenosti, jichž byl nabyt za svého vladaření v Italii.

Stavové čeští, vidouce opravdové snahy Karlovy o zjednání pořádku v zemi, povolili mu s ochotou berni, aby si mohl zříditi řádné přebývání v hradě královském, a obklíčiti se příslušnými hodnostáři. I sešlo se na berni tolik hojně, že Karel mohl z ní ihned vyplatiti zastavené hrady královské, a sice: Křivoklaty, Locket, Králové Hradec

a Vysoké Mýto; a dáti se i do stavby nového hradu v Praze. Zároveň obklíčil se i znamenitým dvořanstvem, a posílal i peníze za otcem do Porýní.

Během pak dvou let navrátil Karel moudrým hospodařením a za pomoci věrných Čechů komoře královské zámky s městy: Týřov, Litice, Písek, Zbirov, Tachov a jiné v Čechách; pak města Lukov, Telč a Veverčí, a hrady v Olomouci, Brně a Znojmě na Moravě.

Ale všechno zboží královské brzo do pořádku dáti nebylo snadno. Vždyť král Jan byl lehkomyslně zastavil *skoro všechny hrady a statky královské* v Čechách i na Moravě, mnohdy i za obnosy nepoměrně malé, jen aby dostal hotové peníze do rukou. A ty zástavy činil obyčejně lakotným a ziskuchtivým šlechticům, kteří chtěli ze zástav míti užitky co možná nejvyšší; a proto přestávali platiti lidem, kteří měli při zástavách konati služby jménem krále. Ti pak, nemajíce ani obživy, ani u krále zastání, opouštěli své služby, a hledali si chleba jinde; následkem čehož přestala se konati spravedlnost, každý pomáhal si, jak mohl, a slabší trpěli všeho druhu nátisky od silnějších.

Král Jan zastavoval tedy, kde se co zastaviti dalo, a to za každou cenu; ale také mnohé jiné důchody korunní zašantročil,

ano i zlatou korunu českou a jiné klenoty královské prodal! Zároveň kázal vybírat nové a nové daně, mnohdy i s krutým násilím, zejména od židů, kterým za to dovolil — lichvařiti! Také plenil statky duchovenské, zejména klášterní, jako by jeho majetkem byly; a jindy opět nařizoval a vynucoval pro sebe — »půjčky!« A dle příkladu jeho počínali si pak i páni v zemi, soudů královských se nebojíce, a vyždimovali z ubohého lidu, kde se co dalo.

Karel snažil se tedy hříchů otcových odčiniti i napraviti. Královské důchody hleděl opět zvelebiti, aby mohl úředníkům zemským platiti; a ti aby mohli správu země řádně vésti a spravedlnost proti každému konati. Karel jezdil za tou příčinou sám po zemi; vyslychal žaloby, činil soudy, a stavil přítrže krvavým rozbrojům pánů, jimiž hubena byla celá země.

Tím ovšem pohoršil mnohých násilníků, kteří byli z lehkomyšlného hospodaření krále Jana těžili, a lid nespravedlivě vykořisťovali. Za to však získal záhy upřímnou náklonnost lidu; a ti, kteří se ještě pamatovali na šťastné doby panování jeho děda Václava II., opovíдали, že se za panování Karla blaho zemi zajisté opět navrátí.

K dalšímu povznesení moci královské rozmnožil kralevič Karel také *řady manů*

čili *feudálů*, kteří za výsady, jim od krále poskytované, že totiž nabyli výhradní pravomoci správné i soudní nad svými poddanými, byli povinni býti mu kdykoli povolnými ku hotovosti vojenské, a také míti pro něho hrady své vždy otevřeny. Byly to počátky pozdějších úřadů patrimonialních.

Pro levnější správu země ztenčil Karel také počet krajů českých na dvanáct, že bývalá soustava župních hradů, z nichž země dříve spravována byla, se během časů přežila, ba vlastně již dávno přestala.

Při počátku r. 1334. přestěhoval se králevič Karel již z domu měštanského do hradu královského. A dne 12. června přijela za ním do Prahy z Křivoklátu, kde se byla zatímně ubytovala, spanilá, mladičká, milovaná choť jeho Blanka, sestra krále francouzského Filipa VI.

6. Kdežto takto králevič v Čechách i na Moravě blahodárně působil a v přízni lidu vždy se ustáloval, oženil se mladší bratr jeho *Jan Jindřich* s Markétou korutanskou. A když otec její Jindřich, panovník korutanský, zemřel, měl se tento bratr Karlův státi pánem Korutan i Tyrol.

Avšak tomu postavili se na odpor i vévodové rakouští, kteří si na toto dědictví nároky činili, i císař německý Ludvík pro syna svého Ludvíka, markraběte branibor-

ského. Marketa korutanská, zvaná »*Maul-tasch*« (Hubatá), v chlípné žádostivosti své pohrdla totiž svým zákonitým manželem Janem Jindřichem, vstoupila za života jeho se svolením císařovým v nový, ovšem neplatný sňatek se statným synem jeho Ludvíkem, a chtěla tohoto učiniti i vládcem zděděných zemí svých. I povstaly z tohoto hanebného jednání i Markéty i císaře i syna jeho kruté spory, v kterých kralevič Karel věrně stál po boku svému milovanému bratru Janu Jindřichovi, nesa s ním zároveň těžce utrpené pohanění.

Zatím podařilo se některým pánům českým, jimž se vláda kraleviče Karla nelíbila, poněvadž jim v navyklých již zpupnostech byla na překážku, otce jeho krále Jana poštvati tak, jakoby Karel po samovládě v království bažil, a jej ze země vypuditi chtěl. I odňal mu král všechnu moc v Čechách, a ponechal jemu pouze titul markraběte moravského. Zároveň nařídil, aby se Blanka, choť Karlova, odstěhovala do Brna.

Karel odebral se tehdy *do Tyrol*, aby tam bratru svému Janu Jindřichovi radou i skutkem pomáhal. Poněvadž si však nejbližší cestou, skrze území panovníků rakouských a bratrových protivníků, do Tyrol se odebrati netroufal, obešel jich území, a

bral se skrze Uhry a Chorvátsko do Dalmácie, a odtud po moři do *Akvileje*. Avšak kapitáni benátští, dověděvše se o tomto úmyslu Karlovu, pustili se za ním jako na lov. Loď Karlova byla pak nedaleko Gradu u Akvileje dostižena i obklíčena tak, že nebylo lze Karlovi ujíti zajetí a hanbě, leč oklamáním pronásledovatelů. Karel dal se tedy s nimi do vyjednávání o vzdání se; ale mezi tím sklouzl s dvěma druhy nepozorovaně do rybářské lodice. Rybáři přikryli je pytly a kesery, a projeli s nimi pak skrze nepřátelské loďstvo do rákositého pobřeží, odkud oni doběhli pěšky do Akvileje, jejíž patriarcha je s velikou ctí přijal, a pak bezpečně dále propustil.

Karel pomáhal pak bratru svému skoro celý rok 1336. Roku následujícího pak, teprve v listopadu, přibyl k choti své Blance do zajetí jejího v Brně.

7. Tou dobou pustil se král Jan do války s pohanskými *Prusy a Litvany*. Bojem mnoho nepořídil; ale oslepl v tamějších mlhách na pravé, již dříve neduživé oko. Když pak roku 1340 meškal v jižní Francii, pomoci zraku svému vyhledávaje, oslepl pro nevhodné léčení i na oko levé.

Zatím za nepřítomnosti krále i králeviče v Čechách pozdvihli škůdcové země

hlavy své opět, a obnovili bývalé nepořádky, boje a vydírání lidu.

Také král Jan hospodařil v Čechách opět po svém způsobu. I dvanáct soch z ryzího stříbra, jež byl dal kralevič Karel ku hrobu sv. Václava pro ozdobu zhotoviti, kázal odtud odnésti a peníze z nich raziti.

Také dal kopati po pokladech v kostelích i v židovských synagogách. A když v jedné synagoze skutečně objeveno bylo zakopaných 2000 hřiven ve stříbře i ve zlatě, uložil za to židům všem pokuty nemírné.

8. Zatím však král Jan pozoruje, že syn jeho Karel v ničem jemu odporu neklade, ba že mu ani po sesazení svém úcty a poslušnosti prokazovati nepřestává, nabyt z jeho jednání přesvědčení takového, že škůdcové země toliko proto syna jeho Karla hanebně mu očernili, aby jen mohli bez překážky svým starým zlovykům hověti. I povolal počátkem r. 1338 Karla opět do Prahy, a učinil ho nadále svým *stálým spolutvrděním* v zemích koruny české. Ano r. 1341. spůsobil na sněmu zemském, že kralevič Karel ustanoven byl budoucím jeho nástupcem v království Českém.

Kralevič dostav se opět k moci v zemi, počal znova nastalé nepořádky odklízeti, a všude náležitý pokoj i řád zaváděti.

Tak v létě r. 1338. vytáhl do pole proti nepokojnému pánu *Mikuláši z Potštejna*, a dobyl a pobořil mu hrad jeho Choceň i jiná města jeho hražená. A když Mikuláš ani pak loupiti a bouřiti nepřestával, tu vytáhl proti němu Karel opětně v létě r. 1339 a po devítinedělním obléhání jeho přepevný hrad Potstein dobyl. A když Mikuláš i po dobytí hradu ve vysoké věži hradní jakožto v posledním útulku se bránil, kázal Karel věž tuto podkopati a rozbořiti, takže Mikuláš pochován byl v ssutinách jejích.

9. Když se byl tělesný zrak *králi Janovi* úplně uzavřel, otevřelo se snáze oko jeho duchovní, a on počal uvažovati o svém posavadním lehkomyšlném životu.

A když dcera jeho Markéta, vdova po panovníku bavorském, majíc provdati se znova za krále polského Kazimíra, náhlou smrtí byla zachvácená: král Jan stával se čím dále tím rozvážnějším i zbožnějším; konečně nastal i úplný obrat v životě jeho. Počal se i káti.

Za tou příčinou založil i bohatě nadal r. 1341. klášter kajícníků, zvaných kartusiánů, na předměstí *Újezdě* u Prahy. Také se ustanovil na tom, že na počest svatých patronů zemských vystaví na hradě pražském *nový velechrám*, aby tak odčinil i napravil

pohoršení, jichž byl dříve na místech posvátných načinil.

R. 1342. odjel král Jan do svého hrabství *Lucemburku*, odevzdav správu koruny české kraleviči Karlovi docela. Karel vyplatil jemu při té příležitosti 5000 hřiven, ale zavázal si jej z opatrnosti slibem, že se během dvou nejbližších let do Čech nenavráť, a také jiných peněz odtud požadovati nebude.

Téhož r. 1342. prohlásil císař Ludvík mánželský sňatek bratra Karlova Jana Jindřicha o své ujmě za zrušený, a Marketu Hubatou s jejím dědictvím přiřkl synu svému Ludvíkovi konečně. Potupený Jan Jindřich vrátil se pak do Čech ku bratru svému Karlovi. Tím přibyla slepému jich otci Janovi bolest nová.

10. R. 1343. dne 5. ledna zesnul v Pánu pražský biskup Jan z Dražic, a na jeho místo nastoupil *Arnošt z Pardubic*, dotud kapitolní děkan svatovítský. Byl to muž výborný pro svou učenost, moudrost a horlivost pro čest Boží, i pro vlastní svatost života. Ten stal se pak proslaveným rádcem i pomocníkem Karlovým, k němuž poutala jej veliká horlivost pro čest Boží i pro úctu Bohorodičky, jaká se i při Karlovi jevila.

Kralevič Karel užil svého vlivu u svého bývalého vychovatele a toho času papeže Klementa VI., aby biskupství české, jak již předkové jeho o to usilovali, konečně vybaveno bylo z područí arcibiskupa německého, až v Mohuči sídlícího, a stalo se nadále na něm nezávislým. Vymohl toho, že biskupství pražské povýšeno bylo na *arcibiskupství*, a že jemu podřízeny byly biskupství v Olomouci a nově zřízené biskupství v Litomyšli; a pak i biskupství v Řezně i Míšni. Později přeneseno bylo se svolením papežským i právo korunovati českého krále, s arcibiskupa mohučského na arcibiskupa pražského.

Když záležitosti tyto byly řádně vyřízeny, povýšen byl biskup Arnošt z Pardubic za prvního arcibiskupa pražského, a veliká oslava tohoto povýšení konána byla dne 21. listopadu r. 1344. Načež ihned druhého dne položili slepý král Jan a synové jeho Karel a Jan Jindřich s novým arcibiskupem základní kámen k nynějšímu *velechrámu sv. Víta a sv. Václava na hradě pražském*.

Ku výstavbě této první svatyně v království povolán byl mistr až z Avignonu od dvora papežského, *Matyáš z Arrasu*, jenž pak i jiné památné a nádherné stavby v Čechách a zejména v Praze vytvořil.

11. R. 1346 pozval papež Klement VI., přítel Karlův, a skrze něho i vzácný příznivec národa českého, krále Jana i kraleviče Karla k sobě do sídla svého v Avignonu, aby s nimi vyjednával v příčině sesazení podvodného a osobivého císaře *Ludvíka*, a o povýšení Karla k důstojenství krále německého i císaře římského. Následkem těch úrad pak papež Klement prohlásil nehodného Ludvíka za zbavena koruny císařské, a požádal knížata voliče, aby za krále německého a *budoucího císaře římského zvolili kraleviče českého Karla*. I byl pak Karel skutečně k důstojnostem těm zvolen dne 11. července 1346.

U příležitosti vyjednávání s papežem vyžádal si Karel na papeži Klementovi i bulu takovou, že smí založiti v Praze nový klášter a kostel, při němž by se usadili *mniši obřadu slovanského*, jichž povinností by bylo mimo jiné, modliti se k Bohu za *zažehnání církevního rozkolu mezi Slovany, a za spojení jich všech v lůně Církve katolické, i v ohledu náboženském i v ohledu národním*.

Karel měl se založením kláštera obřadu slovanského dalekosáhlé zámysly, až ku potlačení rozkolu mezi Církví západní a východní panujícího; i ku sloučení Slovanstva v mohutný celek, jehož rozkvět

předvídal toliko v lůně Církve všenárodní čili katolické! A proto také ústav ten vzal pod svou ochranu; učinil mu bohatá nadání, a odevzdal mu spolu jako do vínku jedinou, ale převzácnou relikvii, jež se byla na jeho doby dochovala po obřadu slovenském, ježž byl r. 1097 papež Urban II. pro Čechy stvrdil. Byla to *kniha evangelií*, kterou první opat Sázavský, sv. Prokop († 1053) byl písmem slovensko-cyrillským, čili glagolským vlastní rukou napsal.

Týž spis dostal se zvláštním osudem později přes Cařihrad do říše francouzské, kdež počítán býval mezi nejdražší klenoty říšské, a sloužíval králům francouzským za ono evangelium, na něž oni svou přísahu korunovační skládali. Z Francie ale nabyt ho králevič Karel, na tamním dvoře vychovaný.

Kláster slovanský osadili již r. 1347 mniši, přišedší z Bosny, Dalmácie a Srbska. Ti přinesli do Prahy také důkladné zprávy o životě i působení apoštolů slovanských, Cyrilla i Methoděje, jichž památka přicházela v Čechách v zapomenutí, když tu nabyt vrchu obřad latinský.

Pro opata minichů slovanských v Praze vyžádal si Karel od papeže Klementa VI. také to vyznamenání, by směl užívati mitry (čili čepice), prstenu a jiných odznaků moci

biskupské, aby jimi klášteru tím větší váhu zjednal.

Že pak mniši slovanským obřadem bohoslužby konali, nazýván byl klášter jich »*na Slovanech*«, jakož se až dosud děje.

Škoda, přeškoda, že šlechtné a dalekosáhlé zámysly Karlovy s klášterem na Slovanech skutkem se nestaly! Náboženské bouře husitské a později protestantské záhy je z kořene vyvrátily!

Klášteří *kostel na Slovanech*, v bohatém slohu gotickém vybudovaný, posvěcen byl ale teprvé r. 1372, a sice v pondělí velikonoční, v kterýžto den čítá se evangelium o dvou učennících Páně, jdoucích do Emaus. Za příčinou tou také klášteří *kostel* nazýván »*Emausy*«, a koná se výroční památka posvěcení tohoto chrámu až na nynější dobu velice hlučně jakožto »*emau-ská pouť*«.

Tou dobou dal králevič Karel zhotoviti také novou, drahocenou *korunu českou*, že byl otec jeho Jan dřívější korunu prodal; a též prsten a žezlo královské s 120 drahokamy, do nich vloženými.

A tuto novou korunu daroval Karel pro její větší bezpečnost svému patronu, svatému Václavovi tak, aby byla stále na jeho hlavě; a aby směla mu odňata býti jen tehdy, když by s ní měl nový král koruno-

ván býti. Načež měla po korunovaci ihned téhož dne ještě na hlavu světcovu zase vsazena býti. I toto své ustanovení dal si Karel stvrditi zvláštní bullou papežskou.

12. Tou dobou, kdy kralevič Karel byl zvolen za německého krále a budoucího císaře římského, a i vyjednával s papežem o zřízení kláštera slovanského v Praze, propuklo staré nepřátelství mezi králi francouzským a anglickým v krutou válku. Král Jan i syn jeho Karel šli králi francouzskému, příbuznému svému, s vojskem českým na pomoc. Dne 26. srpna r. 1346 vrhli se Francouzové, pochodem znavení, nepředloženě do boje s Angličany u městečka *Kresčáku* (Cressy), ale byli na hlavu poraženi. Když čeští pánové znamenali, že bitva pro Francouze již jest ztracena, radili slepému králi svému Janovi, aby život svůj zachránil. Ale král Jan jim odpověděl: »Tohoť bohdá nebude, aby král český z boje utíkal! Veďte mne tam, kde se drží nejtěžší bitva; ale Karla, syna mého šetřte! Pán Bůh s námi!«

Potom připnuli dva mladí rytíři, Jindřich z Klimberka a Jindřich Mnich z Basileje koně králova řetězi ku koňům svým, a všichni obořili se do nejhustšího šiku nepřitele, konajíce divy statečnosti. Avšak bitva zůstala prohranou. Král Jan, bojem a

ranami zemdlený, spadl s koně do prostřed hromady zabitých pánů a rytířů českých. Když pak nastala noc, našli ho mezi mrtvolami ještě dýchajícího. Král anglický Eduard III. kázal sice ihned do svého vlastního stanu čestně ho znésti, aby tam byl léčen; ale Jan ještě téže noci skončil.

Na to vítězný Eduard III. sňal s přilbice krále Jana tři supí péra, a daroval je synu a nástupci svému, jemuž »černý princ« říkali. Ten pak dal sobě i všem nástupcům, zvaným »princům valeským«, tři supí péra krále českého Jana do erbu.

Druhého dne po smrti krále Jana kázal král anglický Eduard konati smuteční služby Boží za něho. Načež přikázal, aby mrtvola jeho odevzdána byla kraleviči Karlovi, jenž ji dal odvézt do Lucemburku, do kláštera benediktinského sv. Marie. Tam postaven byl jemu, i rytířům s ním padlým, důstojný pomník, jenž ale v pozdějších občanských bouřích r. 1541 zničen byl, takže potulný král Jan ani po smrti své trvalého odpočinku nedosáhl.

Kralevič Karel byl po boku svého otce bojoval s nemenší srdnatostí, jako on. Pánové čeští ale pozorujíce, že král Jan na-prosto nechce z bojiště ustoupiti, a že Karel již z více ran krvácí: nechtěli najednou ztratiti panovníky své oba, a proto Karla

násilím odvedli na místo bezpečné. Když pak Karel otce svého pohřbil, odebral se do blízkého kláštera cisterciáků v Medvědim poli (Ursicampus, Ourschamps), aby se tam z ran svých vyhojil, prve nežli by čeho závažného dále podnikl.

II. Karel jakožto král.

1. Po smrti českého krále Jana Lucemburského stal se plným dědicem jeho syn Karel, teprve před málo dny zvolený král německý a císař římský.

Vládu po svém otci *v Čechách* nastoupil Karel beze všech překážek; avšak ne tak snadno mohl nastoupiti vládu *v Německu*, poněvadž si ji měl teprvé vydobýti z moci sesazeného, nehodného krále Ludvíka Bavorského, jemuž se právě v posledních dobách podařilo moc svou znamenitě rozmnožiti po Alpách i v Přímoří, v Nizozemsku i ve Falci.

Karel nepožíval ale v říši německé kromě Lucemburku a jména královského ještě ničeho! A mimo to byl po ztrátě bitvy u Kreščáku bez vojska i bez peněz!

Nicméně, Karel z ran svých se vyhojiv, uchýlil se do Lucemburku, aby se ve správu jeho uvázal. Starý jeho strýc, trevíský arcibiskup Balduin, činil zatím přípravy ku

jeho korunování za krále německého. Po-
něvadž pak i Cáchy i Frankfurt nad Mo-
hanem před Karlem brány své zavíraly, vy-
konána korunovace jeho dne 26. listopadu
1346 od arcibiskupa Kolínského v městě
Bonnu, u přítomnosti mnohých duchovních,
ale mála knížat říšských, se slavností, jaká
jindy při korunováci byla v obyčeji. Sesa-
zený král Ludvík ale nepodnikal proti Kar-
lovi ničeho opravdového, leč že jemu dne
7. ledna r. 1347 zaslal z Řezna surový
dopis.

Při počátku roku 1347 pobyl Karel na
krátko v Čechách; načež hledal spojence,
aby se za pomoci jich v říši německé udr-
žel. A zatím děly se přípravy ku slavnému
korunování Karla na království České. I při-
praveny korunovační klenoty, i sepsán ku
korunováci také obšírný program čili »řád«
korunování českého, latinsky i česky, dle
něhož měl i tentokrát i vždy budoucně ob-
řad korunovační počínati na Vyšehradě, a
dokonán býti na hradě pražském, přičině-
ním arcibiskupa i kněžstva jeho.

Korunováci vykonal poprvé arcibiskup
pražský Arnošt z Pardubic na králi Karlovi
i na královně Blance s velikou slávou, a
sice dne 2. září 1347. Po skončených ob-
řadech ve velechrámu sv. Víta odebralo se
veškeré panstvo ve slavném průvodu na

Staré Město, kde na veřejném trhu před kostelem sv. Havla odbývána byla korunovační hostina v síních, schválně k účelu tomu postavených, všemožně i nádherně vyzdobených. Hostiny korunovační účastnili se: arcibiskup pražský a pět jiných biskupů, deset vévodů, veliké množství knížat i hrabat německých, a veškerá vyšší šlechta z Čech, Moravy i Slezska. Při hostině pak přisluhovali čeští pánové na koních, jak tehdy obyčejem bývalo.

Hned druhého dne po korunovaci založil král Karel kostel a klášter pro karmelitány na Novém Městě v Praze, zvané u *Panny Marie Sněžné*, při němž nyní sídlí řád františkánský.

Potom chystal se Karel ku válce se sešazeným králem Ludvíkem. I nařídil vojskům svým, aby se soustředily v *Domažlicích* ku společnému postupu do Bavor, území to krále Ludvíka. I přibyl sám do Domažlic dne 13. října r. 1347. Avšak tam dostihla ho zpráva, že král Ludvík dne 11. října blíže Mnichova při honu na medvědy spadl s koně, a zlámal vaz.

Tak ovšem z dopuštění samého Boha zbaveni jsou krutého protivníka svého, i Karel, i příznivec jeho papež Klement VI. ! Karel proto propustil ihned větší část svých vojsk, aby zemi všelijak neobtěžovaly a ne-

utiskovaly. S ostatkem pak konal slavné vjezdy do říšských měst, ubíraje se skrze Bavorsko, Švábsko a Porýnsko, aby tam přijímal přísahy poslušnosti od knížat říšských i od stavů německých.

2. Potom .jal se král všemožnou péčí věnovati *zvelebení svého hlavního města Prahy*, aby je přivedl do počtu nejřednějších měst v celé Evropě.

I zdála se mu Praha posavadní příliš těsnou na úkol, kterým ji byl obmyslil; zejména an zanášel se i myšlenkou, založiti v ní *vysoké školy*, po způsobu, jaký byl poznal za přebývání v Paříži ve Francii a v Bologni v Itálii, poněvadž se dalo očekávati, že takováto obec učenců množství cizinců, i učitelů, i učňů, i při nich zaměstnaných lidí do Prahy přivábí. Proto dne 26. března r. 1348 položil Karel základní kámen ku nové městské zdi, jež táhla se od Vyšehradu v polokruhu po východní straně Starého Města Prahy, a založil tak kolem Města Starého, *Město Prahy Nové*, do něhož pojal i posavadní vesnice i předměstí Starého Města i Vyšehrad, a osadil je obyvatelstvem českým. Učinil takto i proto, aby měšťané novoměstští činili protiváhu měšťanům Města Starého, v němž byli v dobách minulých vrchu nabyli Němci. Aby pak se tam noví obyvatelé spíše usazovali,

osvobodil Karel všechny ty, kdo by se v Novém Městě jeho rychle usadili, a proto i záhy domy postaviti chtěli, na celých dvacete let od daní.

Karel sám kázal během dvou let vystavěti kolem Nového Města mohutné hradby s věžemi a branami. Sám naznačil pro Nové Město náměstí i ulice, z nichž jedna úzká ulička, jež udělána byla bez jeho vědomí, nazvána »Nekazanka«, a sluje tak posud.

Také založil Karel v Novém Městě celou řadu nových a památných budov, k těm, jež tam již byly. Tak zejména r. 1351 proslavenou svatyni s klášteřem pro augustiniány, z Francie sem povolané, na počest svého patrona Karla Velikého, Karlov, jenž byl pak r. 1377 u přítomnosti jeho u veliké slávy posvěcen. Kostel ten patří mezi nejvzácnější a nejslavnější ozdoby gothického stavitelství té doby, zejména pro neobyčejně široce rozpjatou bāň s hvězdnatou klenbou.

Současně se založením Nového Města založil Karel i nový hlavní chrám pro ně u sv. Jindřicha ve sličném gothickém slohu; a také novoměstskou radnici, z kteréžto se na nás ale ničeho nedochovalo. I vysoká nárožní věž nynější novoměstské radnice pochází z doby pozdější, totiž z r. 1451.

Avšak netoliko po pravém břehu Vltavy zvětšoval i ozdoboval král Karel svou milou Prahu připojením k ní celého Nového Města : ale také po levém břehu jejím hleděl ji rozšířiti i zvelebiti. Proto připojil tam ku Praze předměstí Újezd, a městys Hradčany s Pohořelcem a Strahovem, a mohutnou zdí je ovinul. Karel shlížeje pak s hradu svého pražského, mohl se kochati rozkošným pohledem na dílo své, jímž Prahu velikou učinil.

3. A hned po založení Nového Města Prahy, již dne 7. dubna 1348, vydal král zakládací listinu čili majestát na jiný veliký památník panování svého, totiž na zřízení vysokých škol čili university v Praze, ku jejíž zřízení byl již drahně dlouho pracoval, a již dne 26. ledna 1347 papežské zplnomocnění byl obdržel.

Až do doby Karlovy soustřeďovalo se všechno učení ve školách klášterních, kapitálních i biskupských. Karel chtěl ale míti školy ještě vyšší, na nichž by vyučováno bylo všem věcem, chápavosti rozumu lidského přístupným, až do nejvyšší míry. I povolal pro počátek do Prahy mistry a doktory, z cizích universit, aby vysoké učení tu zavedli, ač nebylo ihned z počátku vše vysoké učení rozděleno na čtyry fakulty čili odbory tak, jak se později ustanovilo.

Karel postaral se také o čestnou výživu mnohých mistrů. Založil zejména jednu stálou *kollej* čili sborovnu pro dvanáct profesorů v domě žida Lazara na Starém Městě, a tu opatřil i hojnou knihovnou. Tato kollej byla potom brzy přenešena do dnešního *Karolína* blíže kostela sv. Havla. Později bylo ještě více takových kollejí, ježto nebylo tehdy universitního stavení, které by bylo mohlo pojímati všecky učitele i žáky. Z počátku konávali profesori své přednášky větším dílem každý ve svém příbytku. Tak přednášelo bohosloví z počátku pět profesorů, z nichž jeden činil tak u sv. Víta na hradě pražském a ostatní, vesměs klášterníci, přednášeli ve svých klášteřích.

Však také mimo krále Karla živili mistry kláštery, bohatší duchovenstvo a sám arcibiskup, jenž zároveň také celé vysoké učení na veřejnost zastupoval. Takto bylo tedy *všecko učení i zřízení university pražské postaveno — na základu Církve katolické!*

Karel míval také zvláštní zalíbení na tom, býti přítomným učeným hádáním čili disputacím, a i jiným veřejným úkonům universitním, a povzbuzoval i slovem i skutkem učitele i studenty ku bedlivým studiím, tak aby z toho měly čest universita, a prospěch i celé město; ba aby i celý národ se

tak ku vyššímu stupni vzdělanosti mezi sousedy vyšinul.

Mistrům pak, kteří by se svými snahami vyznamenávali, udělil Karel právo, aby směli žádati za připuštění do kollegiatní kapitoly *u Všech Svatých*, kterou byl zřídil při bývalé zámecké kapli na hradě pražském, proměniv ji v nádherný chrám gothický. Kapitolu tu Karel hojně i nadal, aby vyznamenání učenci v ní pohodlně, v životě pospolitém čili kollegiatním dále žíti, a Bohu i vlasti sloužiti mohli.

A když byl král Karel soustředil učence, přičinil se i o to, aby také v Praze žijící *umělci* všeho druhu, jako malíři, sochaři, řezbáři, štítaři, zlatníci, drobnomalíři a jiní sestupovali se v jednoty čili *bratrstva*, a všemožného zdokonalení svého úsilím společným se domáhali. I těmto bratrstvům prokazoval Karel bezčetné milosti, tak že za něho, a za pomoci umělců, jež on z Francie, Italie i Německa ku poučování domácích povolal, umění v Čechách dostoupilo vysokého stupně rozkvětu. Karel stal se tak, jak bychom nyní řekli, zakladatelem *»uměleckých akademií.«*

4. Bylo patrné, že král Karel pozoroval již od mládí v zemích tehdy nejpokročilejších, v nichž byl žil, ve Francii i v Italii, co kde pro blaho národů, jimž panovati měl,

výhodného shledával, a osnoval dle toho i návrhy k dílům velkolepým. Proto také ihned po bitvě u Kreščaku, kdy úplně samostatně vládnouti začal, počal prozrazovati, co asi dávno v srdci svém choval, a čím chtěl poddané své oblažiti. Proto také sotva že po smrti císaře Ludvíka domohl se poslušenství v Němcích, a vrátil se koncem února 1348 do Prahy, ihned celou řadou slavných státních listin čili *majestátů* vladařskou činnost svou zahájil.

Tak *pro bezpečnost v zemi* vydal král Karel rozličná nařízení, jak mohutnými mají býti pohraniční české *lesy*, jakožto přirozené hradby země proti nepřátelům cizím; obnovoval a opevňoval hrady staré, a bu-
doval vhodné hrady nové.

Zejména kázal stavěti uprostřed země pevný proslavený hrad *Karlův Týn čili Karlstein* blíže města Berouna, aby v něm bezpečně uchráněno býti mohlo všecko, co Čechy tehdy chovaly v lůně svém nejdůležitějšího, drahocenného i svatého. I zvolil pro hrad ten místo, jež za umění válečného tehdejší doby bylo nedobytno, a přece z jedné strany, která se ale snadno opevniti dala, lehce přístupno.

Dne 10. června roku 1348 posvětil základní kámen ku hradu tomu arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic u přítomnosti

krále Karla, a stavba odevzdána ku provedení dvornímu staviteli Matěji z Arrasu.

Karel měl také stálou péči o dokonalou bezpečnost na veřejných silnicích, aby *obchody i kupectví* v zemi řádně prospívati mohly; a upravil i cesty vodní po řekách, aby zboží pohodlněji i levněji dopravováno býti mohlo.

Rovněž pečoval Karel o zvelebení *řemesel i živností* vůbec, dbaje toho, aby novými pořádky k novému rozkvětu přivedeny byly. Napomáhal také zvelebení *polního hospodářství*; zakládal na mnohých místech *sady i vinice*, jako kolem Prahy, na Karlovu Týně, na Mělníce v Čechách, v Ivančicích na Moravě a jinde, opatřuje révy z Rakous i z Burgundska ve Francii.

Kázal ladem ležící pozemky zdělávati, zbytečné *lesy* mýtití, a hojné *rybníky* zakládati.

Také dal vysazovati *chmelnice*, kázal hledati v řekách, jako příkladně v Otavě, *zlatý písek i perly*, a pátrati i ve vnitřnostech země *po drahých kovech*.

A za příkladem krále činili tak i páni, rytíři, řemeslníci i rolníci, tak že země koruny české za málo let znamenitě zbohatly.

Avšak téhož roku, kdy král Karel s tak velikou horlivostí počal dalekosáhlé a dlouho

a výborně promyšlené plány ve skutek uváděti, stihla zemi z nenadání i veliká pohroma, totiž morová rána čili »černé mření«. Janovské obchodní koráby byly se zbožím z krajín na Východu přivezly do krajín západních tohoto hubitele lidského pokolení, jenž sem zavlečen, jak s úžasnou rychlostí šířiti se začal. Kdo byl nemocí tou nakažen, tomu udělaly se na těle hlízy, on začal chrliti krev a do třech dnů umíral. Mrtvoly zemřelých rychle pak zčernaly, pročez i nemoci samé »černé mření« přezdělí.

Mimo pohromu, jež takto stihla země, Karlem ovládané, dotkla se ruka Páně ale ještě i jeho samého, ana mu dne 1. srpna 1348 po krátké nemoci smrti vyrvána byla milená jeho choť Blanka. I pochoval ji s velikým žalem i s velikou slávou v královské hrobce kostela sv. Víta na hradě pražském.

5. R. 1349, a sice dne 4. března zasnoubil se Karel znova, a sice s *Annou*, dcerou falckraběte Rudolfa bavorského, a učinil si tak z posavadního mocného protivníka nyní důvěrného přítele.

Tutéž novou manželku svou dal pak Karel dne 25. července téhož roku slavně korunovati v Cáchách na královnu německou, a pak dne 1. listopadu u sv. Víta v Praze na královnu českou.

Tato královna Anna, které v Čechách »*Mečka*« říkali, porodila Karlovi k veliké radosti jeho, dne 17. ledna r. 1350 syna, jemuž on dal jméno Václav, který ale záhy zase zemřel.

Tou dobou odřekl se bratr Karlův Jan Jindřich zvláštními smlouvami svých nároků na Tyrolsko, a Karel udělil mu za dědičný podíl markrabství moravské, pod vrchní mocí koruny České, s některými výjimkami.

V říjnu roku 1350 zachvácen byl král Karel nebezpečnou nemocí. Onemocněl prý nevhodnými léky, jež mu královská manželka jeho v nemoudré lásce připravila, aby si lásku jeho zabezpečila. Když Karel z nemoci šťastně vyvázl, vydal se s arcibiskupem Arnoštem opět na pouť *do Staré Boleslavi*, aby tam poděkoval za uzdravení své Bohu; a zároveň aby i uctil sv. Václava, pokrevence svého, jehož Bůh tehdy oslavoval mnohými zázraky na místě tom, kde on byl úkladně zavražděn.

Na památku těchto svých poutí založil Karel ve Staré Boleslavi každodenní zpívanou mši svatou, a kolem Boleslavi zbudoval nové hradby. Sobě ale odnesl z místa toho posvátného některé svaté ostatky.

Tou dobou zřídil Karel na nynějším Karlovu náměstí v Praze vysokou věž, a později i *kostelík Božího Těla*. V tom bý-

valy pak každoročně zbožnému lidu okazovány svaté ostatky, dovážené tam z hradu pražského a později i z Karlova Týna. Slavnost ta stala se pak přímo národním svátkem, na který papež návštěvníkům kostelíka toho udělil přemnohých milostí duchovních.

Karel tou dobou mimo kostel a klášter na Karlově pro augustiany počal také budovati nový kostel a klášter pro karmelitany v *Tachově*.

Ale při všech těchto svých zbožných snahách neustal nikdy míti na paměti i své *povinnosti panovnické*. Tu zajisté vyjednával s některými knížaty německými, kteří ho posud za krále uznati nechtěli; ondy zase konal cesty po Čechách, aby zjednal mír mezi některými rozvaděnými pány českými, kteří své rozepře nechtěli vyrovnati pomocí žádných soudů, ale jen prostřednictvím smrtonosných zbraní.

6. Zatím stihla Karla nová rána v rodině. Druhá jeho manželka učinila ho po druhé vdovcem dne 1. února r. 1353 po šťastném, ale ani ne celá čtyry léta trvajícím manželství. Načež Karel brzo potom oženil se po třetí se sličnou, teprve čtrnáctiletou *Annou*, dcerou knížete svídnického a javorského Bolka, kterou dal pak dne 28. července 1353 v Praze slavně korunovati na královnu českou.

Potom odjel Karel do Němec zjednat tam mír mezi rozvaděnými knížaty a městy, a zaslal pak odtud do Prahy opět mnoho vzácných *ostatků svatých* pro velechrám sv. Víta, jak vždy rád činíval.

Při té příležitosti založil Karel dne 14. ledna 1354 *v Dolním Ingelheimu* na Rýně kostel a klášter ku cti svatého Václava a Karla Velikého, s tím ustanovením, aby tam působili řeholní kanovníci lateránští, řádu sv. Augustina; a ti aby byli vždy *ryzími Čechy*, kteří by i dobře znali »milou řeč«, a zůstávali podřízenými klášteru těchže kanovníků na Karlovu v Praze.

Potom dal Karel dne 9. února 1354 v Cáchách svou třetí manželku Annu slavně korunovati také na královnu německou.

7. Zjednav pořádek v Německu i v Čechách, počal činiti přípravy ku své korunovaci *na císaře římského*. Za tou příčinou vydal se při počátku roku 1355 na cestu do Italie. Pražané vypravili mu za průvodce tam na své útraty dva bohatě vystrojené sbory oděnců na výborných koních, kteří by Karla všude provázeli i chránili.

Dne 5. ledna 1355 byl Karel ve starobylém chrámu sv. Ambrože *v Miláně* korunován korunou železnou, jakožto král Longobardů. Načež urovnal rozličné rozeře mezi knížaty a městy italskými, a ode-

slav odtud mnoho vzácných ostatků pro velechrám sv. Víta v Praze, odebral se dále do města Pisy, kamž přibyl dne 18. ledna. Tam čekal na příchod kardinálů, kteří byli od papeže k tomu ustanoveni, aby jej v Římě na císaře korunovali.

Z Pisy odebral se pak ještě blíže ku Římu, totiž do města *Sienny*, kde se s očekávanými kardinály sešel, s nimiž pak dne 1. dubna přibyl k Římu, maje po boku 5000 pánů a rytířů českých a německých, a na 10.000 rytířů italských.

Přibyv k Římu, rozložil Karel své četné průvodce i ochrance polem před branami věčného města, a sám odebral se nepoznaný s čelnými pány pěšky *do Říma*. Tam putoval v rouše kajícím, po tři dny po kostelích, vykonával pobožnosti kající s lidem, a pokorně i skroušeně rozjímal o utrpení Páně.

Teprve o Božím Hodu velikonočním dne 5. dubna r. 1355 konal Karel se svou manželkou Annou Svidnickou slavný vjezd do hlavního města křesťanství, a byl tam ve velechrámu sv. Petra ve Vatikánu slavnostně za císaře římského korunován.

Korunování vykonali kardinálové Petr, biskup z Ostie, a Jiljí z Albornos, jež byl papež Innocenc VI., tehdy v Avignonu ve

Francii residující, ku slavnému úkolu tomu vyvolil i poslal.

Korunovaci té přítomni byli mimo mnoho biskupů, knížat říšských a sborů rytířů, Karla provázejících, také arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic, biskup olomucký Jan Očko z Vlašimi, a biskup litomyšlský Jan ze Středy.

U příležitosti korunovace své pasoval Karel na 1500 svých průvodců na rytíře, a po korunovaci odebral se v slavnostním průvodu, s korunou na hlavě a se žezlem i jablkem říšským v rukou, přes most andělský, nad řekou Tiberou se pnoucí, dále skrze kapitol, bývalé to sídlo světové vlády římské, k papežskému chrámu v Lateranu, kde připravena byla císařská hostina.

Při hostině té konala knížata služby koňmo, jak tehdy při takových vzácných slavnostech bylo obyčejem. Po hostině ubytoval se císař Karel na noc v klášteře při kostele sv. Vavřince za branami městskými, a druhého dne dal se na cestu zpáteční. Přibyv dne 19. dubna do Sienny, rozpustil většinu průvodců svých, a odebral se dále do Pisy, kam dorázil dne 8. května 1355.

8. Avšak v Pise se k němu Italové šeredně zachovali, když viděli, že má jen malý počet obranců. Učinili totiž proti němu vzpouru, a založili v noci ze dne 20. na 21.

května v městském domě, kde Karel se svou manželkou se byl ubytoval, oheň, jenž se tak rychle zmáhal, že císař, císařovna i čeleděj jejich sotva polonazí mohli se do domu sousedního zachrániti. Na to dne 21. května vzbouřenci zatarasili ulice, obsadili městské brány, aby jim Karel uniknouti nemohl, a řvali: »Na zdar lidu! Smř císaři!«

Věrní císařovi pospíšili mu ale k obraně, a u mostu přes řeku Arno strhly se pak půtky, v kterých na 150 mužů přišlo o život. Povstalci po krutém zápasu byli konečně poraženi, z nichž bylo potom sedm na řádném soudu odsouzeno na smrt, a pak i dne 26. května na náměstí veřejně postínáno.

Touto příhodou byl císařským manželům další pobyt v Itálii úplně znechucen. Císař Karel spraviv ještě některé nutné věci v Pise, dne 11. června 1355 odebral se odtud, a dalším slavnostem se vyhýbaje, přibyl dne 1. července do Rezna, a dne 8. července do Norimberka v Bavorách. Když pak vracel se ku Praze, vyšel jemu veliký počet duchovenstva, šlechty i obecného lidu vstříc až do Berouna, a vítali jej radostným jásáním i vyzváněním, radující se z toho, že poprvé svým vlastním nazývati mohli *císaře římského!*

III. Karel jakožto císař a král.

1. Karel měl tedy velkolepé zámysly, jež chtěl pro čest Boží, i pro blaho svých poddaných, zejména Čechů, provést. Aby si ale větší vážnosti zjednal, a pak snadněji zámysly své prováděti mohl, dal se napřed rozličnými korunami ozdobiti, posléze i císařskou.

Sotva pak korunou císařskou korunován byl, a do Čech se vrátil, jal se ihned záváděti pořádek v zemi rukou pevnou. Nebo za nepřítomnosti jeho v zemi povstaly opět různé nepokoje na kolika stranách, zejména v Litoměřicku a Hradecku, kde se byly utvořily roty loupežnické, jež obyvatelstvo krutě sužovaly.

Zejména působil veliké škody rytíř Jan ze Smojma, z hradu svého *Žampachu*, na vysoké skále pevně položeného. Odtud zabíral obchodníkům zboží kupecké, zajímal je i průvodčí jich, a vydíral z nich vysoké výkupné. Že stále chodil obrněný, slul u lidu »Pancíř« ze Smojma. Pro svou udatnost byl dříve od Karla pasován na rytíře, a i poctěn zlatým řetězem. Nyní vytáhl Karel proti němu do pole, a přemohl ho s rotou jeho i zajal. Když Pancíře před něho předvedli, hodil mu Karel provaz okolo krku a řekl: »Nemám vždy řetězů zlatých na rozdávání!« Načež dal ho i s veškerou

pěknou čeládkou jeho pověsiti, a hrad jeho Žampach rozmetati.

A jako učinil Karel Pancíři ze Smojma, podobně učinil i jiným krutým násilníkům, tak že za nedlouho nastalo v Čechách takové bezpečí na majetku vůbec i na silnicích zvláště, jakého dotud ve středověku nebylo. Říká se, že tehdy mohlo dítě se zlatou korunou na hlavě jíti po silnici, bez bázně, že by je kdo o ni oloupil!

2. Téhož roku 1355, kdy Karel korunován byl na císaře římského, potvrdil o slavnosti sv. Václava, na všeobecném sněmu koruny české zvláštním zákonníkem čili majestátem císařským, zvaným »*majestas Carolina*«, jednotu všech zemí, ku koruně české náležejících. Také zakázal plýtvání korunními statky, zrušil užívání soudů Božích při soudech, jakožto pokoušení Boha, a zastavil krvavé boje mezi rozváděnými pány.

Na sněmích pak v Německu, a sice v Norimberku a Metách konaných, smluvil se císař Karel s knížaty a stavy německými o základních zákonech říše německé, jež pak způsobem slavnostním vydal ve zvláštním zákonníku, který nazván byl »*Zlatá bulla německá*«.

Zlatá bulla ta obsahovala úmluvy o volbě císaře, dle nichž měl císař býti volen

vždy od sedmi volenců čili kurfirstů, z nichž byli tři duchovní, a sice: arcibiskupové mohučský, kolínský a trevírský; a čtyři kurfirsti stavu světského, a sice král český, falckrabí rýnský, markrabí braniborský a vévoda saský. Volba císaře měla se díti vždy ve Frankfurtě nad Mohánem. Práva a i úkony voličů při volbě i korunovací císaře byly přesně vyměřeny, země všech kurfirstů prohlášeny za nedělitelné, a území kurfirstů světských za dědičné po právu prvorozenství.

Zlatá bulla stanovila také poměr koruny české ku říši německé, ona určila jich vzájemná práva i vzájemné povinnosti v záležitostech zahraničních i domácích.

Tato zlatá bulla Karlova zůstala pak v platnosti, jakožto základní zákon říšský až do roku 1806, kdy císař František koruny říše německé se zřekl, a počal se nazývati »*císařem rakouským*.«

Sněmování o těchto úradách skončeno bylo v Metách při vánocích r. 1356 slavnými službami Božími, při nichž císař Karel IV., jsa přioděn jako jáhen, zpíval hlasitě případné svaté evangelium; načež přistoupil i ku svatému přijímání, podobně jako činíval i v Praze o svátcích vánočních, kdykoli je tu slavil.

3. Hlavní ale péči věnoval *Karel milé vlasti své*, království českému, o něž získal si nepomíjitelné zásluhy. I přivedl je k rozkvětu a blahobytu všestrannému, nikdy dotud nebývalému.

Tou dobou založil benediktinský klášter *sv. Ambrože* v nynější ulici Hyberské, a klášter *sv. Kateřiny* pro řeholnice řádu sv. Augustina na Novém Městě v Praze, a utvrdil staré přátelské úmluvy s polským králem Kazimírem ve prospěch země.

Při roku 1356 dostavěl Karel kostel sv. Palmáce *v Budňanech* pod Karlovým Týnem, a zveleboval klášter slovanských mnichů v Emauzích v Praze. Přičiňoval se o zachování životopisů svatých a nábožných písní, v řeči slovanské složených, a písmem *glagolským* čili svatocyrillským sepsaných.

4. Roku 1357 dohotoveny byly po devítiletých pracích budovy nádherného královského hradu *Karlova Týna*, jak je byl vymyslel i provedl mistr Matěj z Arrasu. Drahocenné malby na Karlovu Týně, jež skoro všechny jeho zdi zdobily, provedli mistři Dětrich Pražský, Tomáš z Mutiny a jiní.

V Karlovu Týně zřízeny byly *čtyry vatyně*, jež se až posud uchovaly, ovšem rahocenných ozdob zbavené.

Byly to :

a) *Kostel Panny Marie*, při němž zřízena byla kollegiatní čili sborová kapítola, sestávající z děkana a čtyř kanovníků, kterou zamýšlel Karel dalším nadáním ještě rozmnožiti. Tito duchovní byli povinni, denně hodinky kněžské společně konati, při kterémžto úkonu Karel, když se na hradě tom zdržoval, nezřídka společníkem jich býval.

S kostelem tím bezprostředně sousedila :

b) nádherná *kaple sv. Kateřiny*, v které Karel času svatopostního před velikonocemi, odloučen jsa ode všeho světa, v hluboké kajícínosti, dny i noci trávil na modlitbách a v rozjímáních. Potřebný pokrm a nápoj bývaly mu tehdy podávány do kaple malým otvorem v přízemí. Posud ukazuje se v kapli té i klekátko, jež prý císař Karel vlastnoručně vyřezal, a jehož pak i používal.

Před vchodem do vlastního obydlí čili paláce císařského jest

c) *kostelík sv. Mikuláše*, pro který Karel sám sochu světcovu vyřezal, a jenž sloužil hlavně bohoslužbě pro dvořeniny císařovy. A konečně

d) *kostel či veliká kaple svatého kříže*.

Všechny svatyně karlo-týnské vyvedeny byly sice v nevídané nádheře ; avšak zejména platí to o kostelu sv. kříže.

Strop v něm představoval klenbu nebeskou, na níž zlatem zářily slunce, měsíc a hvězdy.

Zdi vykládány byly jaspisy, agáty, topasy a jinými českými polodrahokamy, olemovanými zlatem.

Obrazů ve svatyni té čítáno 133, zhotovených od výtečných mistrů; a pod obrazy visely zlaté a stříbrné štíty svatých rytířů.

Kůr pro kněze oddělen byl od ostatní svatyně pozlacenou, drahými kameny vykládanou mříží. Podobná mříž táhla se take kolem zdi celé svatyně; a na té hořovalo při službách Božích 1330 voskovic.

Nad hlavním oltářem v hlubokém výklenku uschovány byly královská koruna a korunovační klenoty české, dále i korunovační klenoty říše římské.

Mnohé ostatky svatých, jichž byl císař Karel neunaveným sběratelem a zbožným opatrovatelem, jakož i nejdůležitější státní listiny a jiné poklady byly tu uloženy ve velikých dubových truhlách.

Nádhernou tuto budovu Karlova Týna s jejími svatyněmi slavnostně vysvětil dne 27. března roku 1357 arcibiskup Arnošt

z Pardubic u přítomnosti císaře i celého jeho četného dvora.

Karel vystaviv si tu tento nádherný a přepevný hrad, pro jeho větší úctu a bezpečí také ustanovil, aby na něm žádná osoba ženská přenocovati nesměla, ba ani ne sama jeho manželka. Aby pak ona přece mu na blízku býti mohla, když by na Karlovu Týně sám prodléval, kázal jí na blízku vystavěti hrad zvláštní, ježž »*Karlík*« nazval.

Zároveň ustanovil císař Karel bezpečnou *stráž* královského Týna svého. Stráží tou pověřil zvláštního purkrabího, jenž byl ze stavu panského; potom dvaadvacet rytířů, kterým udělil lenní statky vůkol hradu; pak dvacet mannů, kteří by hrad dnem i nocí ostříhali. Tito mannové, konajíce služby vrátných i hlásných, a obcházejíce střídavě po hradbách, byli povinni, každou hodinu za dne i v noci do krajiny vyvolávací »Dále od hradu, dále! Ať tě nepotká neštěstí nenadále!«

5. Roku 1357, a sice dne 9. července položil císař Karel základní kámen ku památnému *mostu přes Vltavu v Praze*.

Most ten vyvedl Petr Parlér, po Matěji z Arrasu i stavitel velechrámu sv. Víta, na místě mostu staršího, který byla vystavěla královna Judita, jenž ale za ledové třenice povodně dne 3. února 1342 byl zničen. Při

mostě tomto postavila universita pražská císaři Karlovi roku 1848 velkolepý pomník na oslavu pětistileté památky založení svého.

Roku 1353 dohotoveno bylo z nařízení Karlova *jedno sto masných krámů* pod nynější radnicí novoměstskou v Praze, a vydána byla nová bulla, bránící osoby duchovní a statky církevní proti všemu násilí světských pánů v Německu.

Roku 1360 založil Karel IV. při velechrámu sv. Víta na hradě pražském *sbor oltářníků*, kteří by se denně nahlas modlili všech 150 žalmů.

A u potoka Botiče ve Slupech založil kostel *„Zvěstování Panny Marie“*, k němuž uvedl do kláštera zvláštní ctitele Bohorodičky, jménem *servity*, aby tam horlivě uctívali bolestnou Bohorodičku, a za pomoc její prosili.

Serviti ti byli již r. 1420 od husitů vybiti, a více se tam pak trvale usaditi nemohli. Klášter jich jest nyní částí ústavu pro choromyslné.

Dne 26. února 1361 narodil se Karlu IV. syn a dědic, potomní král *Václav IV.* Karel přál si proto z vděčnosti vykonati pouť do Cách ku hrobu Karla Velikého. Když mu to ale možným nebylo, dal novorozence svého zvážiti, a za váhu jeho poslal tam v náhradu 16 hřiven zlata darem.

R. 1362 zavládla neúroda a pak i hlad v zemi. Aby chudině zjednal výdělku a zachoval ji od smrti z hladu, jal se Karel stavěti vysokou ohradu kolem Hradčan a Petřína, jež na památku posud »*zed' hladová*« sluje. Arcibiskup Arnošt ale vykonal tehdy zase veliké věci zejména pro řemelníky po městech i v krajích.

Téhož roku 1362 založil Karel také blíže svého Karlova na Větrově sličný gothický chrám ku památce velikého světce a mučenníka *sv. Apolináře*, a uvedl k němu kollegiatní čili sborovou kapitolu, o jejíž přeložení sem ze Sadské byl se přičinil. Kanovníci té kapitoly bydleli až do dob husitských ve společném domě, jenž přistavěn byl ku západní straně kostela. Kapitola ta sice dávno opět zanikla; ale pamatuje na ni posud titul jednoho kanovníka svatovítského, jenž se nazývá zároveň »kapitolním děkanem u sv. Apolináře.«

6. »Koho Bůh miluje, toho i křížkem navštěvuje,« praví přísloví. A pravdivost jeho ukázala se i při císaři Karlovi. Bůh patrně žehnal veškerým jeho podnikům, a tak i lásku svou mu osvědčoval. Avšak osvědčil mu lásku i různými kříži, jimiž ho navštěvoval.

Jedním takovým bolestným křížem byla pro Karla smrt mladé a ctnostné choti jeho *krá-*

lovny Anny, jež ho opustila 11. července 1362. Avšak Karel, v ctnosti utvrzený, ránu tuto snesl s odevzdaností do vůle Boží. Královna tato, jsouc zbožná a moudrá, byla by zajisté synu svému Václavovi, potomnímu králi českému, nejlépšího vychování poskytla, aby se stal panovníkem Bohu i lidem milým.

Poněvadž toho roku 1362 Bůh dopřál hojné úrody, kázal Karel zakládati *sýpky a zásobárny* pro případy hladu a války.

Ve velechrámu *v Cáchách* založil Karel tou dobou oltář sv. Václava, a učinil při něm nadaci pro kněze, *rodilého Čecha*, aby se u něho mohli jazykem mateřským zpovídati Češi, kteří by do Cách zavítali.

7. Roku 1363 oženil se Karel IV. v Krakově po čtvrté a naposled s *Alžbětou, kněžnou pomoránskou*, vnučkou krále polského Kazimíra. Tak zároveň zamezil válku, jež proti němu strojena byla. Dne 15. června 1363 byla tato čtvrtá choť Karlova slavně korunována ve velechrámu sv. Víta za královnu českou. A korunován byl i syn jeho *Václav*, sotva dvouletý, za budoucího krále českého, aby po smrti Karlově nepovstaly záhubné rozbroje pro nástupce na trůn český.

S chotí Alžbětou měl Karel syny Sigmunda, Jana a Karla, z nichž Sigmund, po-

tomní císař, narodil se dne 14. dubna 1368.

Velké protivenství činil Karlu IV. jeho zeť, vévoda rakouský Rudolf, manžel milované dcery Kateřiny. Roku 1364 stalo se však mezi nimi v Brně dokonalé smíření, jež ale vévoda *Rudolf* dlouho nepřežil, an dne 27. července 1365 zemřel.

Téhož roku, a sice dne 30. června, blaženou smrtí skončil na zámku svém v Roudnici výborný arcibiskup pražský, na jehož místo nastoupil podobný jemu horlivec pro čest Boží, přítel a tajemník Karlův, *Jan Očko z Vlašimi*, dotud biskup olomúcký.

8. Téhož roku 1365 vyjednával Karel IV. s papežem Urbanem V., aby z Avignonu, kde dlel v nehodném podruží krále francouzského, přeložil sídlo papežské opět do Říma. Tehdy vymohl Karel pro arcibiskupa pražského důstojnost papežského legáta, a sebe dal dne 4. června korunovati v Arlesu za krále Arelatského, na paměť, že i toto království příslušelo někdy císařům římským. Ne zpáteční cestě z Francie získal Karel IV. v městě Agaunu, čili »svatého Mořice«, ostatky svatého krále burgundského *Sigmunda*. Ty přivezl do Prahy, a uložil je ve zvláštní kapli velechrámu sv. Víta.

R. 1367 dne 28. listopadu posvětil arcibiskup Jan Očko u přítomnosti Karla IV. dohotovený chrám a klášter v *Kateřinkách*,

jež vystavěl Karel z vděčnosti sv. Kateřině, jejíž pomoci přičítal zázračné své zachránění v Pise r. 1335.

Z tohoto kostela v Kateřinkách zůstala po bouřích husitských z r. 1420 pouze štíhlá věž. Působením augustianů od sv. Tomáše v Praze byl sice kostel sv. Kateřiny v 16. století od slavného Dinzerhofera v slohu barokovém nádherně znova vystavěn; ale císař Josef II. klášter i kostel r. 1783 zrušil. Nyní jest v domech při kostele sv. Kateřiny zemský ústav pro choromyslné.

R. 1367 dne 30. listopadu posvětil arcibiskup Jan Očko u přítomnosti císaře Karla a mnohých vznešených pánů skvostně vypravenou *kapli sv. Václava* ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském. Před kaplí tou o něco později uloženy byly z rozkazu Karla IV. tělesné ostatky blahoslavené *Přibyslavy*, sestry sv. Václava, vdovy a veliké kajícnice; a blahoslaveného *Podivína*, mučenníka a sluhy sv. Václava.

Tou dobou spojil také Karel IV. Nové Město Prahy se Starým Městem v jednu obec pod jedním společným rychtářem, a pod jednou společnou městskou radou.

9. R. 1368 dne 21. října uvedl císař Karel IV. papeže *Urbana V.* s vojskem svým slavnostně *do Říma*, a při té příležitosti vedl komoně papežova od brány

»hradu Andělského« až ke stupňům velechrámu sv. Petra ve Vatikáně za uzdu, ku veliké radosti přčetných diváků, kteří se z tak veliké křesťanské pokory císařovy vzdělávali.

Na to o slavnosti Všech svatých korunoval papež Urban V. čtvrtou choť Karlovu Alžbětu Pomořanskou za císařovnu římskou, při kteréžto příležitosti císař Karel papeži při slavné mši svaté přisluhoval, oděn jsa ornátem císařským.

Císařský dvůr zůstal tehdy v Římě až do prosince, a císař založil při té příležitosti pro Čechy, hojně do Říma putující, *český poutnický dům*.

Od 15. srpna čili od slavnosti Nanebevzetí Panny Marie r. 1368 až do 15. srpna 1369 konána byla v Praze slavnost na počest Bohorodičky, jejíž závoj byl císař Karel roku 1354 z Trevíru přinesl. Tam ho byla ale darovala sv. císařovna Helena, přinesši ho z Jerusalema.

Dne 13. června 1370 zasnoubil Karel syna svého Václava, teprve desítiletého, s *Johannou*, dcerou knížete Albrechta Strubínského, ale i panovníka v Nizozemí, jehož si tak získal do kruhu svých přátel. Oddavky byly na to dne 29. září 1370 skutečně i vykonány, ač novomanželé pro útlý věk svůj teprve r. 1376 pospolu žiti začali.

Při své pouti do Italie byl císař Karel, jakožto král italský, vyhubil loupežníky a dal zemi mír. Pak zase urovnal některé spory o knížectví svídnické a javorské, a na konec vrátil se r. 1370 do Prahy. První jeho tu vycházkou byla cesta do velechrámu sv. Víta, aby tam pokorně i nábožně vzdal Bohu povinné díky za všechny milosti, kterých On mu k uspořádání tak mnohých nesnadných záležitostí byl uštědřil.

10. Brzo potom hrozila Karlovi odbojnická válka; ale sám Bůh nepřítel jeho náhle ho zbavil, an je skrze smrt na soud svůj povolal. Byli to král polský Kazimír, a arcibiskup mohučský Gerlach.

Za to dopustil Bůh na Karla nebezpečnou nemoc na hradu jeho Karlovu Týně. Tehdy manželka jeho *Alžběta putovala* z Karlova Týna do Prahy pěšky, a obětovala ke cti sv. Sigmundovi osm misek z ryzího zlata. Císař Karel skutečně na přimluvu téhož světce opět předešlého zdraví nabyl.

Toto poslední manželství Karlovo s Alžbětou či Eliškou Pomořanskou bylo nejpožehnanější na potomstvo i nejšťastnější po domácku. Eliška byla také statečná žena a silná tak, že tlusté věci, nože i podkovy hravě pouhýma rukama lámala. Činila tak však pro skromnost jen tehdy, když ji manžel

její požádal, aby před žasnoucími hosty sílu svou osvědčila.

Pak zase nastala Karlovi válečná výprava proti Otovi, markraběti braniborskému. Po dlouhém jednání markrabě Ota konečně císaře v srpnu 1373 odprosila. Karel mu odpustil, a učinil s ním smlouvu i takovou, dle níž Braniborsko přivtěleno bylo ku koruně české. Načež císař Karel stal se i této zemi dobrodincem velikým.

11. Tou dobou počali se ale Karlovi IV. opovídati již i *poslové smrti*. Počal totiž trápen býti bolestnou dnou, jež ho časem po celé dny k lůžku poutala.

V prosinci r. 1373 nařídil císař Karel IV., aby těla zemřelých knížat a králů českých ze starých hrobek přenešena byla do kaplí v novém kůru velechrámu sv. Víta.

R. 1374 vysvětil arcibiskup pražský Očko kostel a klášter minoritů *u sv. Jakuba* na Starém Městě pražském, na jehož stavbě bylo již od sta let pracováno.

R. 1375 prodléval Karel nejvíce v Praze, částečně ale také v Brně. Tam mu dne 12. listopadu zemřel mladší bratr *Jan*, markrabě moravský. Nástupcem jeho učiněn *Jošt*, nejstarší syn Janův. Druhý jeho syn *Jan Soběslav* stal se biskupem v Litomyšli.

R. 1376 dne 6. června byl syn Karlův *Václav IV.* zvolen za krále římského a ně-

meckého. Korunovace jeho a choti jeho *Johany* slavila se pak hlučně dne 6. července v Cáchách. Karel IV. byl se o to přičinil i u papeže i u knížat německých, aby teprve patnáctiletý syn jeho Václav stal se nástupcem jeho.

Načež pocífuje blízkého odchodu svého, rozdělil země své mezi tři své syny. Nejstaršímu, králi *Václavu IV.*, odevzdal Čechy, Slezsko, Dolní Lužici a části Lužice Horní, nynějších Bavor i Sas, připojuje mu výborné naučení ze svého života, jak by národy sobě svěřené pro čest Boží i jich blaho spravovati měl. Kéž by se byl Václav radami těmi i spravoval!

Druhému synu svému *Sigmundovi* odkázal císař Karel Braniborsko; a třetímu synovi *Janovi* části Lužice, a město Zhořelec s náležitým vévodstvím.

12. R. 1378 odjel Karel IV. *do Paříže*, provázen jsa svým synem Václavem IV. a mnohými vzácnými pány stavu duchovního i světského, aby ještě jednou spatřil místa, na kterých mládí své strávil; a aby syna svého Václava doporučil francouzskému králi Karlu V.

Při té příležitosti daroval král francouzský císaři Karlovi vzácnou schránku s ostatky svatých, zejména mnohé památky na svátého biskupa, původně zlatníka *Eligia*,

jež císař Karel přivezl s sebou do Prahy, a daroval tu zlatníkům pražským, když jim byl i zvláštní kapli sv. Eligia vystavěl.

Tato kaple, později od jesuitů přestavěná, jest nyní součástí kostelů v Klementinu v Praze.

Slavnost sv. Eligia konávají zlatníci pražští posud dne 1. prosince každého roku v seminářském chrámu Páně, při kteréžto slavnosti ostatky sv. Eligia a jiné darované skvosty bývají vystavovány, ač r. 1876 zlatníci památné skvosty tyto odevzdali v držení českého musea.

13. Na zpáteční cestě z Paříže císař Karel povážlivě onemocněl v *Norimberku*. I citě blízký konec svůj, dal se dovésti do Prahy, aby vezdejší život svůj dokonal tam, kde ho byl i začal. V Praze zkormoutila ho ještě novina, že vedle papeže Urbana VI., jenž měl řádné sídlo opět v Římě, zvolen byl od francouzských kardinálů *lichý papež*, který si dal jméno Klement VII., a uvolil se sídliti opět v Avignonu, v podruží krále francouzského. Kterýmžto skutkem osudná i nešťastná ona roztržka v Církvi byla zahájena.

Zatím nemoc císařova se horšila víc a více. I povolal k sobě arcibiskupa a jiné vznešené hodnostáře zemské, a u jich pří-

tomnosti synu svému Václavu IV. otcovská svá napomenutí opakoval.

Přijav na to zbožně svátosti pro umírající, klidně skončil v Pánu na hradě svatováclavském, v pondělí, dne 29. listopadu r. 1378.

14. Mrtvola Karlova byla balsamována, a pak po jedenácte dnů na hradě pražském vystavena. Tou dobou konány byly u ní modlitby dnem i nocí. Dvanáctého dne bylo tělo Karlovo přenešeno na Vyšehrad; třináctého dne do kostela sv. Jakuba na Starém městě; čtrnáctého dne do chrámu Maltezů na Malé Straně; patnáctého dne do velechrámu sv. Víta, kdež dne šestnáctého bylo po smutečních službách Božích a o-fěře od arcibiskupa Jana Očka za usedavého pláče všeho lidu u přítomnosti celé královské rodiny pochováno.

Od r. 1590 odpočívá tělo Karla IV a těla čtyř jeho manželék v královské hrobce ve velechrámu sv. Víta, kterýžto náhrobek, uprostřed starého, nedostavěného velechrámu umístěný, dal nákladem 32.000 dukátů z bílého mramoru zhotoviti, a drahocennou mříží ohraditi císař Rudolf II.

IV. O povaze Karla IV

1. Když jsme takto načrtli obraz působnosti Karla IV., pohlédněme nyní ještě i k osobnosti jeho zvláště.

Dle těla byl Karel postavy prostřední, a poněkud zkřivené tak, že krk a hlavu klonil ku předu. Byl pleti snědé, měl široký obličej a veliké oči. Tváře měl plné, vous černý, a vpředu na hlavě měl lisinu.

Co do *spůsobů* nosil se vždy jednoduše, beze všech ozdob i okras; šat z prostého sukna sahal mu až po kolena, a ten měl vždy zapjatý. Toliko při slavnostech, zejména církevních, ukazoval se u veliké nádheře, chtěje tak označiti vznešenou důstojnost svou panovnickou. Ba navykal také knížata německá, aby na větší oslavu častěji do Prahy zavítala i tu přebývala, čímž učinil pak Prahu jako hlavním městem své celé říše.

Císař Karel míval v obyčeji, že když koho před sebe předpusťil ku slyšení, nehledíval mu do očí, ale zraky svými těkal na všechny strany, tak jakoby i myšlenky jeho po celém okolí pobíhaly. Zatím ale přednášeným řečím naslouchal s pozorností, a odpovídal na ně bez dlouhého uvažování slovy vhodnými i jadrnými. Při slyšení z pravidla také zároveň malým nožem něco

vyřezával, třebas z proutí vrbového anebo z měkkého dřeva.

2. Co do *duchovního* nadání měl císař Karel IV. vzácné na panovníka vlastnosti. Patřil mezi nejučenější muže své doby. Zejména byl velice vzdělaný v bohosloví, v právech i dějinách; a plyně mluvil latinsky, česky, německy, francouzsky i vlašsky.

Přijal i nižší svěcení církevní, a podvoloval se všem duchovním cvičením, jako nějaký duchovní; zejména modlíval se církevní hodinky ku poctě Bohorodičky. Byl veliký znalec Písma svatého, z něhož dával si před spaním předčítati, leže již na lůžku.

S mistry míval rád disputace čili učené hádky o věcech učených.

Sepsal také život sv. Václava i svůj, zejména pro poučení syna a dědice svého Václava; ba i kázání jedno se po něm zachovalo. Také napsal mnohé listy různým vzácným osobnostem, jež vynikají hlubokými myšlenkami.

O slavnostech zpíval evangelium, jsa při službách Božích jako jáhen oděn.

Karel žil kajicně. Za tou příčinou vyhledával i samotu, aby se tu jedině s Bohem obírat mohl. Zvláště v kající dny pašijového téhodné trávil v odloučenosti a v postech v kapli sv. Kateřiny na svém hradu Týně.

Také měl velikou péči o pravé učení Církve, i o spořádané, křesťanské mravy svých poddaných. A proto sám pozval proslaveného německého kazatele *Konráda Waldhausera* do Prahy, aby se tu o nápravu pokleslých mravů přičiňoval; a snesl pokorně i prudké výtky českého kajícíka a kazatele *Miliče z Kroměříže*, jenž mravní nepořádky, za jeho vlády se jevící, nemilosrdně káral.

Jak mu na řádné kázni církevní záleželo, vysvítá z následujících událostí.

Na říšském sněmu, v březnu r. 1359 v Mohuči konaném, vzal kanovníkovi *Kunovi z Falkensteinu* jeho vrchní, zlatem i hedvábím bohatě prošívaný háv, přioděl se jím sám, a otázel se pak přítomných: »Co se vám zdá? Nevypadám v tomto rouchu podobným spíše rytíři nežli kanovníkovi?«

A pozoruje, že mnozí bohatí hodnostáři duchovní zcela po světsku si počínali, ba i her rytířských a turnajů se účastnili, pohrozil jim zabráním důchodů, kdyby toho světáctví nezanechali. Zároveň ale doléhal i na duchovní představené chybuících, aby svým podřízeným takových věcí nikterak netrpěli, uváděje správně za důvod, že »kdo se stydí oltáři sloužiti, není také hoden od oltáře žíti!«

K horování takovému pohánělo ho dojista i neohrožené vystupování kajícníka Miliče z Kroměříže proti vší převrácenosti lidské. Karel tomuto neobyčejnému muži přál, a prokazoval mu všemožnou ochranu při horování jeho.

Že ale Karel nikterak neměl na mysli, řádné duchovní nějak zkracovati, vysvítá z toho, že »zlatou bullou« osoby i statky Církve výslovně v ochranu vzal.

3. Karlovou upřímnou snahou bylo, aby jakožto křesťanský panovník *ve všech svých poddaných zemích* zavedl blahodárný pořádek a všestrannou spravedlnost.

A ku takovýmto snahám nacházel ve své rozsáhlé říši podnětů všude věru dost!

Karel ujal se po svém dobrodružném otci vlády za *těžkých dob*. Nebo několik let před nastoupením jeho zhubily všechno osení i stromoví kobyly. Pak zase panovaly deště, jež nedopustily, aby plodiny na polích i v zahrádách uzrály; následkem čehož mnoho lidí pomřelo z nedostatku hladem. Potom nastala zemětřesení, jež učinila mnoho škod na stavbách a zasypala mnoho lidí. A r. 1347 zavlekly vlašské obchodní lodě z východních krajín do říše Karlovy »černou smrt«, jež mnoho měst zpustošila, a mnohá místa úplně vylidnila.

Karel, nastoupiv vládu, procestoval celou říši, aby na vlastní oči shlédł bídy, zejména morem způsobené; a aby na místě nařídil, čeho na zmírnění bídy uznal potřebu. I požil ve všem svém počínání chladnou rozvahu s ráznou odhodlaností ku činům. Vyslechl sice rady svých nečetných, ale obezřetných a zkušených rádců; ale rozhodoval se samostatně z důvodů, jež jasně udal, prozrazuje ve všem věhlasného státníka, soucitného panovníka a upřímného milovníka svého poddaného lidu.

Ač Karel i v četných, krvavých bojích měl účastenství, přece *bojů nikterak nemiloval*, ale snažil se vytčených cílů dosíci raději obratnými smírnými smlouvami, zejména snubními. Šetřil pak věrně učiněných smluv, i všech poctivě nabytých práv i svobod kohokoli. Mír v zemích hleděl zabezpečiti moudrými zákony. Zlořády proto rušil, a křivdy činěné i přísně trestal.

Tak v moudré umírněnosti spokojil se Karel *v Itálii* tím, když mohl jen stará práva na poddanost a poplatnost obnoviti, nehledaje výhod jiných.

S Habsburky smluvil se smírně o vládu v Tyrolách. S královským rodem *uherským* učinil úmluvu na vzájemné podědění panovníků, když by některý rod z nich docela vymřel.

Dolní *Lužici* vyplatil Karel ze zástavy penězi, a přiměl zetě svého Otu braniborského k tomu, že mu za slušnou náhradu propustil *Branibory* ku spojení se zemí českou.

Svémi pak *sňatky* zabezpečil si Karel četná přátelství a cenné výhody.

A co takto Karel ušetřil na nákladech na vedení válek, hleděl věnovati zemím na zvelebení jich hospodářství a rozmnožení blahobytu.

4. Jestliže Karel o všechny své poddané, pokud mohl, pečoval, dával péči obzvláštní ještě na jevo své rodné zemi české. Panovníkem českým netoliko byl, ale i *upřímným Čechem* vždy se cítil.

To tak od dvou století, za panování posledních Přemyslovců, na trůně českém nebývalo. Tito předkové máteře Karlovy Elišky přivolali totiž mnoho Němců do země, kteří řemeslům a průmyslu se oddávali, kdežto v Cechách panovalo více zemědělství. Němce ale volali předkové Karlovi do země netoliko proto, aby snad lid český na jiné práce a zaměstnání navykli, nýbrž za tou příčinou, že Němci svým zaměstnáním více nežli zemědělci čeští vydělávali, a proto více daní platiti mohli.

Aby pak Němci do země české spíše nalákáni byli, udělovali jim panovníci vše-

liké výsady oproti lidu domácímú. Naproti tomu král Karel nazýval se hrdě synem matky české. Však když po vůli otce svého musel po léta mládí svého přebývati v cizině, kde česky zapomněl, počal se ihned opět česky učit, jakmile do vlasti své se vrátil.

Živlu českému, od šlechty dle příkladu panovníků valně odstrkovanému a od měšťanů německých vytlačovanému, Karel rázně pomáhal ku spravedlivému uplatnění.

Opatům bohatých klášterů vytýkal, že jen Němce a jiné cizozemce do řádů svých přijímají.

Pro zvláštní pěstování slovančiny založil i slovanský klášter v Emauzích v Praze, aby odtud pojiti mohly šťastné počátky společného jazyka Slovanů. Ba, Karel zvláštním artikulem své proslavené »zlaté bully« i to ustanovil, aby i synové německých kurfirstů a jiných knížat naučili se jazyku českému, jakožto v říši váženému a potřebnému!

Karel IV. dbal všemožně i jinak o rozkvět zemědělství, průmyslu, všelikých řemesel, hornictví i obchodnictví v Čechách, tak že tu blahobyť vůčihledě vzrůstal, a tak i zemské finance do nejlepšího pořádku uvedeny byly.

Svým pak státnickým uměním toho dokázal, že česká říše bez válek vzrostla

ve *velmoc evropskou*, ježto k ní patřily **Mo-**
rava, obě Lužice, Slezsko i Branibory; dále
rodinný Karlův Lucemburk; a mimo to tolik
hradů i statků v obou Falcích, v Míšni a
Durynsku, jež Karel koupil nabyt, a králi
českému přímo podřídil, že tyto nakoupené
statky rovnaly se rozlohou markrabství mo-
ravskému.

5. Jestliže ale Karel království svému
českému věnoval přední péči, tož zase hlavní
město království *Praha* bylo pravým mi-
láčkem jeho.

Postarav se o to, aby i německá kní-
žata v Praze přebývala, a tak Prahu jako
hlavní město celé, rozsáhlé říše jeho
uznávala, hleděl pak Karel tuto Prahu svou
zříditi i vylíčiti opravdu tak, aby i dle sku-
tečnosti byla důstojným hlavním sídlem jeho.
Proto zřídil v ní nádherné stavby, zejména
chrámy, a opatřil je i veškerým uměním.

Věže *hradu pražského* byly pobity mě-
děným plechem, dobře vyzlaceným, tak že
z daleka bylo znáti, kde císař ve své ve-
lebnosti přebývá; a že země česká toho za-
sluhuje, býti sídlem důstojnosti císařské.

Rovněž byly *budovy městské* naplněny
krásnými malbami, mosaikami, sochami, a
drahocennými knihami, v nichž byly i skvostné
drobnomalby.

Karel byl zajisté nadšeným ctitelem všelikého *vědění a umění*, jež k Bohu směřovala a blížní v pravdě vzdělávala; a proto i rád a štědře je podporoval, kdekoli se s nimi setkával.

Tak dostávali od Karla IV. podpory *dějepisci*: Kanovník pražský František; opat opatovický Neplach; kanovníci pražští Beneš Krabice z Weitmile a Přibík Pulkava z Radeňína; *cestovatel* na Východu Jan Marignola; *malíři*: Dětrich z Prahy, Zbyšek z Trotiny, Mikuláš Wurmser Štrasburský.

Jakožto *spisovatelé* vůbec byli Karlu milými: Arnošt z Pardubic, biskup Středa, scholastik Vojtěch z Ježova, nejvyšší sudí Ondřej z Dubé, Tomáš ze Štítného a jiní.

Mezi *staviteli* vyznamenali se za Karla IV. mistři slohu gothického: Matěj z Arrasu, Francouz, a po něm Petr Parlér z Gmündu ve Švábsku, rodem Polák; mezi *kovolitci* bratři Klussenbachové, kteří mimo jiné ulili památnou sochu sv. Jiří na hradě pražském.

Umělci ti postavili i vyzdobili z části posud proslavené budovy v Praze, jako: královský hrad, velechrám sv. Víta s kaplí sv. Václava; chrámy i kláštery na Karlově, v Emausích, u Panny Marie Sněžné, u sv. Kateřiny, na Karlovu Týně, v Tachově, v Mojvinu (Oibin u Žitavy) a jinde, tak že znalec Čech, spisovatel Aeneas Silvius,

pozdější papež Pius II., napsati mohl, *že se žádná jiná země v Evropě Čechám nevyrovná!* —

6. Císař Karel IV. měl ale i při převzácných vlastnostech, při nichž tolik velikých a památných skutků vykonal, jako i každý jiný smrtelník, ovšem i své *vady*, a sice. ne malé!

Karlovi vyčítají mnozí *lakotu*, poněvadž měl stálou snahu, vždy nových zemí nabýti, a novými statky se obohatiti. Avšak na omluvu těchto snah Karlových lze uvést, že bylo mu moci a bohatství zapotřebí, měl-li velké zámysly své provést. Dále třeba uvážiti, že on při nabývání statků nikdy neužil prostředků nepoctivých a nespravedlivých, jen aby se obohatil.

Dále vyčítají Karlovi jeho přílišnou, až *zaslepenou lásku k rodině jeho, ku krvi jeho*. Z této nadměrné lásky otcovské přiváděl ovšem říši českou v nebezpečný poměr ku říši německé. Že pak dal syna svého Václava již jako dvouleté děcko korunovati na království, jen aby mu záhy korunu pojistil, ukázalo se věru věci zlou! Nebo takto stalo se napřed a najednou nemožným rozumné a blahodárné vychování Václava! Král dítě Václav, uvyknuv si jakožto korunovaný a i dvorem královským opatřený král, pocty královské přijímati i milosti královské

udíleti, nedal se nucením vychovatelů voditi; ztratil záhy veškeren hlubší cit pro povinnost; a jsa od dvořeninstva svého vyhýčkaný od mládí, stal se pak svévolníkem a násilníkem až do své smrti.

Arcibiskup Arnošt, předvídaje ty konce, bránil se tomu vší mocí, aby dítě Václav na krále korunováno nebylo, uváděje správně za důvod, že »korunovace není pouhým obřadem, a neuděluje pouze práv, nýbrž že ukládá také i povinnosti, kterých si dítě ještě vědomo není.« Ale Karel neustál, až provedl svou. A vyhýčkaný syn jeho Václav odvděčil se jemu pak tím, že slavnou jeho památku životem svým tolik neslavně zhanobil!

Ale přes to vše jest Karel IV. ze všech králů českých osobností nejoblíbenější. Nesčetné téměř památky po něm působí, že všechna česká ústa oplývají chvalou, úctou i vděčností k němu, kdykoli jméno jeho bývá vysloveno.

Se jménem Karla IV. pojí se vždy obraz nejvyššího rozkvětu i blahobytu naší vlasti. Pročež také národ český uvykl si nazývati dobu Karla IV., »*zlatou dobou u Čechách*«; a jeho samého »*otcem vlasti*«, jak ho poprvé nazval již chvalořečník jeho při pohřbu jeho M. Vojtěch Ježova, posléze prelát scholastik při velechrámu sv. Víta.

Ba lid zbožný po všechna následující století vzhlíží ku svému králi a císaři Karlu IV. jakožto ku — *světcí!*

*

Ku konci ještě dvě krátké *otázky*:

a) Jest člověku v pravdě rozvážnému možno uvěřiti, že by za málo let po odchodu panovníka takového, jakým byl Karel IV., a za plného úsilí horlivých i zdatných arcibiskupů pražských: Arnošta z Pardubic, Jana Očka z Vlašimi, velikého kajícíka Jana z Jenštejna, poctivého Zbyňka z Hasemburku, bylo se *v církvi české vše skrz na skrz nemravným a špatným* stalo, jak to ohnivě hlásal M. Jan Hus?! —

A byly-li, jsou-li a i budou-li *všude*, kde křehcí lidé bydlí, i také křehkosti a nedokonalosti v mravech lidí:

b) lze věřiti, že by neposlušný, chorobně ctižádostivý a zpupný *Jan Hus byl se stal tou zářivou hvězdou*, jež vysvítala Čechům na cestu do šťastnějšího života, jak o něm tvrdí nerozvážní chvalořečníci jeho?! —

Hus ovšem rozžehl světlo, ba celou pochodeň, ale takovou, z jaké roznítily se ony hrozné rozbroje a krvavé války husitů, jež zemi českou po dlouhá leta hubily, ano ji na pokraj záhuby uvedly!

Tyto hrůzy svědčí zajisté o tom, že nám z bořivého vystoupení Husova vzešlo požehnání jen takové, jakého kdy více — chraniž nás dobrý Bůh!

Obsah:

Úvod	3
I. Karel jakožto kralevič	6
II. Karel jakožto král	27
III. Karel jakožto císař a král	44
IV. O povaze Karla IV.	62

**Týž spisovatel vydal v tiskárně »Vlasti«
anebo v tiskárně »Cyrillo-Methodějské«.**

I. Z oboru apologie a polemiky:

1. »Kde jest reformace?« Studie historicko-apologetická.
Cena K 4·80.
2. »Kde jest reformace?« Odpověď časopisu »Hus«.
3. »Klerikální nevědomost či nepoctivost«. Odpověď
časopisu »Hlasy ze Sionu«.
4. K té obraně »reformace a reformatoru«. Pastoru
Fr. Šádkovi naštemováno na jeho flašinetl. 1 K.
5. Martinu Lutherovi — šach! K 1·60.
6. »Či katolík či lutheran?« Řeč. 16 hal.
7. »Má lutheranství přednost před katolictvím?« Řeč.
12 halěrů.
8. Význam husitství ve třech řečích a sice:
a) v jeho kvašení;
b) v jeho revolucí;
c) v jeho ovoci.
9. Co nám prospěl a) Hus? a co b) Žižka? Dva
sešity K 1·40.
10. »Ó náboženském blouznění v Pošumaví«.
11. »Hlídká apologetická«. Abecedně seřazené články
vycházejí v »Kříži« a »Marii«.

II. Z oboru dějepisů:

12. Památky kostela sv. Ducha.
13. Chrám a slovanské opatství sv. Mikuláše v Praze.
14. Druhotiny Lva XIII.
15. Koruna sv. Voršily a Angely Merici, 50 h.
16. Pomněnky z domu Voršilek v Praze 1907.
17. Martin Luther jakožto záletník, 40 hal.
18. Sedlák Petr Chelčický. Řeč. 24 hal.
19. Pastor Amos J. Komenský. Řeč. 60 hal.
20. Lutheranství v Čechách až po bitvu na Bílé Hoře.
Řeč 24 hal.
21. Karel IV., český král, katolík.

Z oboru věrouky a mravouky

- 22.** Výklad mše svaté dle P. Kochema. 2 K.
- 23.** Mše svatá. Postní kázání. 1 K.
- 24.** Katolická mravouka (Z dědictví sv. Jana). 4 K.
- 25.** Myrtový věnec. Dar snoubencům. K 1-60.
- 26.** Manna roku církevního. Výklady všech epístel a na evangelia církevního roku. 4 K.
- 27.** Pouť do svaté země. Postní kázání.
- 28.** Růže červené. Postní rozjímání.

Z oboru aesthetiky :

- 29.** Pravá nevěsta Ježíše Krista dle sv. Alfonse Liguori. 2 díly. K 4-80.
- 30.** Úvahy na všechny dny v roce. 6 K.
- 31.** »Kam jdeš?« Rozjímání o nebi. K 2-40.
- 32.** »Kam nechceš!« Rozjímání o očistci i pekle, s pobožnostmi církevními i národními za zemřelé. K 4-80. (U Prombergera v Olomouci.)
- 33.** Křížová cesta. Poučení o ní, a 7 pobožností.
- 34.** »Máj Panny Marie Lúrdské«. Pro majovou pobožnost 2 K.
- 35.** »Miláček Páně«. Dárek klanitelům se nejsv. Svátosti. K 1-20.
- 36.** »Prostomilá knížka«. Prosté navedení k rozjímání dle P. Kochema. 1 K.
- 37.** Papežské jubileum 1886 .
- 38.** Rorate et laudate. Vybrané zpěvy adventní a vánoční. 20 h text; K 1-60 noty pro varhany.

V. Z oboru zábavy a poučení vůbec.

- 39.** Pouť Slovanů do Říma, a Výlet do Neapole. 2 K.
- 40.** Na perutích. Cestopis.
- 41.** S Bohem či bez Boha? Povídka.
- 42.** Listy zvaldé. Příhody ze života kněží.

Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlast v křesťansko-socialním hnutí československém. Cena 20 h.

Socialní otázka a církev katolická. Příspěvek k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od *Fr. Vaněčka*. Prodává se po 10 h.

Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Červený doktor-mastičkář. Dle německého na naše poměry upravil *L. † 45*. Cena 10 h.

Nový pláč koruny České, aneb zrada socialních demokratů na státním právu národa Českého. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní“ dělnictvo. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal *Rud. Vrba*. Cena 12 h.

Naše chudoba. Napsal *R. Vrba*. Cena 12 h.
Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Liguriánská morálka. Napsal *Dr. V. Kyjovský*. Cena 4 h.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil *Karel Vrátný*. Cena 6 h.

Průvodní list křesťanův, platný až do smrti. Od *Albána Stolze*. Přeložil *Karel Vrátný*. Cena 4 h.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslov. Sestavil *I. J. Jiroušek*. Cena 50 hal.

Průvodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami. — Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil *J. Flekáček*. Cena 50 hal. Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany.

Desatero sociální demokracie. Rozebírá Dr. *Rud. Horský*. Ill. Pomni, abys den sváteční zničil. Cena 8 h.

Dr. Aug. Smetana, kněz-odpadlík. Dle vlastních spisů jeho napsal Dr. *Václav Kyjovský*. Cena 12 h.

Pryč se zpovědí!? Od Dra *Aug. Eggera*, biskupa Svato-havelského. Přeložil *Fr. Rymnický*. Cena 16 h.

O nuceném sňatku civilním a rozlučitelnosti manželství. Řeč Dra *Jul. Nejedlého* (otisk z „Našich Listů“) s poznámkami úvodními a dodatkem. Cena 12 hal.

Objednávky. přijímá a vyřizuje
admin. družstva Vlast v Praze-II., 570.